

Перші 10 нових автобусів передали школам області

Сучасні, комфортні та безпечні автобуси придбали коштом державної субвенції.

Перша партія автобусів вирушила до Апостолівського, Павлоградського, Новомосковського, П'ятихатського, Криворізького, Юр'ївського, Магдалинівського районів. А також Межівської, Томаківської та Перещепинської громад.

У шкільному автопарку області – 474 автобуси. Найближчим часом опорні заклади освіти області отримають ще 22 шкільні автобуси.

Четверо педагогів Дніпропетровщини увійшли до ТОП-50 національної вчительської премії Global Teacher Prize Ukraine 2020

Фіналісти національної премії з Дніпропетровщини – Вікторія Безверха із Миколаївки Петропавлівського району, яка майже 30 років викладає англійську мову; вчитель початкових класів із Кам'янського Андрій Олійник, вчителька історії та прапорознавства із Павлограда Надія Сіренко, викладачка української мови та літератури із Вільногірська Анна Чернявська. Тепер журі має визначити десять кращих вчителів України. Переможця оголосять у Міжнародний день вчителя – 3 жовтня 2020 р.

«Global Teacher Prize – світова щорічна «Нобелівська премія» для вчителів. Вона проводиться і на національному рівні. Цьогоріч область стала однією з найактивніших у номінуванні педагогів. Кандидатури учасників пропонували і учні, і випускники минулих років, і самі освітяни, – зазначив директор департаменту освіти і науки Дніпропетровської ОДА Олексій Полторацький. – Пишаємося нашими талановитими педагогами, які увійшли до 50 найкращих учителів України і бажаємо їм успіху на наступному етапі».

Юний науковець з Дніпра став призером «INTARG-2020»

На міжнародному конкурсі винаходів та інновацій свої роботи представили 12 учасників з України. Випускник спеціалізованої школи № 129, вихованець Дніпропетровського відділення Малої Академії Наук України Ігор Шибка – став бронзовим призером.

Юнак представив на конкурсі модернізований дитячий бульдозер – так званий кобот.

№ 25-33 (993-1001)

Липень-вересень 2020 року

Видається з грудня 1993 року

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА

Методичні рекомендації Дніпровської академії неперервної освіти для роботи над обласним науково-методичним проектом **«Педагогічні стратегії розвитку самоефективної особистості в освітньому просторі Нової української школи»**

I етап (концептуально-діагностичний)

У цьому випуску:

Стор. 2-3. Україна – суверенна, незалежна, демократична, соціальна, правова європейська держава. Віктор СИЧЕНКО, ректор Дніпровської академії неперервної освіти, професор.

4. Одинацяття міжнародна виставка «Сучасні заклади освіти». Ольга ПІЛІПЕНКО, завідувач навчально-методичної лабораторії інформаційних технологій та STEM-освіти Академії.

4. Рейтинговий виставковий конкурс упровадження інновацій в діяльність закладів освіти «Сучасні заклади освіти – 2020». Віктор ВАСИЛИНЕНКО, директор Навчально-методичного центру ПТО у Дніпропетровській області.

5. Новини Академії: II Міжнародний конкурс дитячого малюнку «Україна-Словенія: шляхи дружби очима дітей»; Шляхи розвитку неформальної та інформальної освіти краю (Світлана ТИЩЕНКО); Нові директори; Обласний конкурс дитячої художньої творчості Придніпров'я «Несподівана Петриківка» (Оксана БУТУРЛІНА, завідувач кафедри управління інформаційно-освітніми проектами Академії, кандидат філософських наук; Катерина РИЖІЙ, науковий співробітник проблемної науково-дослідної лабораторії інформаційних технологій та дистанційного навчання Академії; Вікторія ПІЩАНСЬКА, професор кафедри філософії Академії, доктор культурології), Обласний фестиваль «Експериментальна STEM-освіта» (Оксана БУТУРЛІНА).

6. Всеукраїнські олімпіади з математики. Вадим КІРМАН, завідувач кафедри природничо-математичної освіти Академії.

6. Конкурс ім. Олени Теліги та Олега Ольжича. Інформація з порталу про культуру читання і мистецтво книговидання.

29. Обласний творчий конкурс «Креатив НЕ на карантин!». Оксана БУТУРЛІНА; Катерина РИЖІЙ; Вікторія ПІЩАНСЬКА.

35. Вікторина до Дня Незалежності України. Оксана САЛЬНИКОВА, завідувач національно-патріотичного відділу Центру позашкільної освіти Дніпропетровської обласної ради.

35. Підсумковий військово-патріотичний наметовий табір. Володимир ГАРІН, керівник військово-патріотичного гуртка «Джура» Дніпровського району, вчитель предмета «Захист України» СЗШ № 1, смт Обухівка.

36. Фауст, фіалки та астериоїд. Еліна ЗАРЖИЦЬКА, методист навчально-методичної лабораторії інформаційних технологій та STEM-освіти Академії, член Національної спілки письменників України.

37. Поетеса «з земними коріннями, що небо торкають руками». Валентина СЛОБОДА, фахівець Будинку мистецтв, м. Дніпро.

38. «День новий у нього на меті...». Світлана МАРТИНОВА, старший науковий співробітник музею «Літературне Придніпров'я» відділу Дніпропетровського національного історичного музею ім. Д.І. Яворницького.

39. «Люблю все те, що людяністю звуть в людині...». Валентина СЛОБОДА.

Методичні рекомендації:

7-9. Програма обласного науково-методичного проекту «Педагогічні стратегії розвитку самоефективної особистості в освітньому просторі Нової української школи» з 2020 р. по 2023 р.». Наукові керівники проекту: Тетяна ГАЛЬЦЕВА, завідувач кафедри психології Академії, доктор психологічних наук, доцент; Світлана КРАМАРЕНКО, доцент кафедри психології, кандидат педагогічних наук, доцент.

10-11. Теорія і практика НУШ: теоретичне обґрунтування освітніх реформ і практична підтримка суспільства. Валентина САГУЙЧЕНКО, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Академії.

12. Створення інклюзивного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти. Наталія ОЛЕФІР, старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти Академії.

13. Актуальні питання управління ЗДО. Людмила КЛІМОВА, завідувач навчально-методичної лабораторії дошкільної та початкової освіти Академії.

14. Особливості становлення життєвої компетенності дошкільника у різних соціальних інституціях. Валентина КУПРІСНКО, методист навчально-методичної лабораторії дошкільної та початкової освіти Академії.

15. Індивідуальний маршрут професійного розвитку педагога. Наталія МІХІНА, методист навчально-методичної лабораторії дошкільної та початкової освіти Академії.

15. Інтерактивне предметно-розвивальне середовище закладу дошкільної освіти як компонент освітнього процесу. Любов БАЛАЛА, методист навчально-методичної лабораторії дошкільної та початкової освіти Академії.

16-18. Початкова освіта. Ольга ВІНОГРАДОВА, старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти Академії.

19-20. Особливості формування математичної компетентності учнів початкових класів НУШ у 2020-2021 н. р. Людмила ПІСАРЄВА, старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти Академії.

20-22. Методичні рекомендації для 3 класу Нової української школи. Катерина ШАХОВА, старший

викладач кафедри дошкільної та початкової освіти Академії.

23. Пріоритети соціально-гуманітарної освіти на 2020-2021 н. р. Іван БЕЗЕНА, завідувач кафедри соціально-гуманітарної освіти Академії, доцент, кандидат філософських наук.

23-24. Ключові питання сучасної шкільної мовно-літературної освіти, її українськоцентричність та спрямованість на формування компетентного учня-читача на уроках української мови та літератури. Антоніна СЕРГІЄНКО, доцент кафедри соціально-гуманітарної освіти Академії, кандидат педагогічних наук; Оксана ДОРОШЕНКО, методист лабораторії суспільно-гуманітарних дисциплін Академії.

25. Принципи, форми і методи розвитку комунікативних умінь та навичок на уроках української мови, української та зарубіжної літератур. Олена СТЕПАНЕНКО, доцент кафедри соціально-гуманітарної освіти Академії.

26. Викладання іноземних мов у 2020-2021 н. р. Тетяна БОГАТИРЬОВА, старший викладач кафедри соціально-гуманітарної освіти Академії.

27. Мовна освіта – основна вимога часу. Марія АЛУЄСВА, методист НМЛ обласного навчально-методичного центру підвищення кваліфікації педагогічних працівників, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Академії.

28-29. Упорядкування та розширення вчителем історії власного інструментарія для організації дистанційного навчання учнів. Людмила БАЗИЛЕВСЬКА, завідувач НМЛ соціально-гуманітарних дисциплін Академії, методист історичної та громадянської освіти.

30. Моніторингові дослідження в умовах модернізації освітнього простору. Людмила ШВІДУН, завідувач навчально-методичної лабораторії забезпечення якості освіти Академії; Інна СОТНІЧУК, Тетяна СТРУКОВА, методисти НМЛ якості освіти.

31. PRO здоров'я та безпеку підлітків в освітньому середовищі. Ірина КОБЗЕВА, завідувач навчально-методичної лабораторії здоров'язберігаючих технологій Академії.

32-34. Пріоритетні напрямки роботи професійної (професійно-технічної) освіти у 2020-2021 н. р. Віктор ВАСИЛІНЕНКО.

УКРАЇНА – СУВЕРЕННА, НЕЗАЛЕЖНА, ДЕМОКРАТИЧНА, СОЦІАЛЬНА, ПРАВОВА ЄВРОПЕЙСЬКА ДЕРЖАВА

Витоки Української державності беруть початок ще за часів першої держави слов'янських племен – Київської Русі. Важливу роль у її історичному становленні відіграли видатні київські князі Володимир Великий і Ярослав Мудрий, за часів їх князювання відбувся розквіт державності та визнання її значення для розвитку Європи. За правління Ярослава Мудрого була збудована Софія Київська (1037), відбулась перша кодифікація юридичних норм, були укладені династичні союзи з низкою європейських держав. У ці часи було багато зроблено для розвитку державного і політичного ладу та з'явилися перші законотворчі акти Київської держави – «Руська правда» та інші, які цілісно вибудовували і формували нормативно-правовий простір східноєвропейської середньовічної країни. Ярослав надавав різноманітну і значну підтримку церкві і за її активної участі зміцнював ідеологічну основу суспільства. Він дбав про економічний розвиток територій, поширення християнської релігії, розповсюдження візантійської освіти, культури, опікувався будівництвом храмів у Києві та інших містах.

Незважаючи на наступні важкі часи в історії нашої держави, період міжусобиць і боротьби з татаро-монгольською навалою, наш народ дбав про збереження культури, мови, традицій та розвиток рідного краю. За часів вільного козацтва була відновлена держава – Гетьманщина, з'явила перша в Європі Конституція Пилипа Орлика. Завдяки військовому і дипломатичному таланту Богдана Хмельницького, козаки змогли створити державу республіканського типу. Особливе місце в історичній минувщині українського народу посідає Національно-визвольна війна під проводом гетьмана Богдана Хмельницького (1648-1654 рр.), яка визначила прагнення всього суспільства і актуальну потребу у розбудові власної незалежної держави. Наступні

24 серпня 2020 року наша держава святкує 29-у річницю Незалежності і розбудови сувереної демократичної країни. Новий рівень історичного розвитку нашої держави бере свій початок з 24 серпня 1991 року. Саме в цей день позачергова сесія Верховної Ради Української РСР прийняла Акт проголошення Незалежності України. Окреслене доленосне рішення українського парламенту визначило стратегію подальшого розвитку країни, яке було вистраждано багатьма поколіннями українського народу. Але про всі стратегічні події в новітній історії нашої держави – по черзі. Насамперед, ми хотіли б зупинитися на окремих етапах історичного, політичного, соціального та економічного розвитку нашої країни.

століття ознаменувалися новими хвилями боротьби українців за соціальну справедливість, свої права та свободи, мову, православ'я і соборність держави.

Історія будь-якого народу містить періоди, які є вирішальними і доленосними для його майбутніх перспектив. Такими визначальними етапами в історії України у ХХ столітті були: перші спроби практичного державотворення у період української національної революції 1917-1921 рр., період сталінських політичних репресій і переслідування, національно-патріотичний та дисидентський рух у міжвоєнний період, зростання політичної і національної свідомості 80-х років, переломні події

1990-1991 років, пов'язані з виходом України зі складу СРСР. Саме низка цих ключових етапів і призвела до становлення України як незалежної, демократичної і суверенної європейської держави.

Кінець 80-х – початок 90-х років ХХ століття був визначений наступними стратегічними тенденціями: суспільна ситуація підтверджувала неспроможність комуністичної системи і знаменувалася розпадом радянської моделі держави та процесами становлення незалежних і суверенних республік. Незважаючи на те, що 16 липня 1990 року Верховна Рада прийняла Декларацію про державний суверенітет України, країна продовжувала залишатись у складі

Радянського Союзу, хоча з цього часу діяла самостійніше, сміливіше, менше озираючись на партійні і радянські інститути влади в Москві.

Декларація про державний суверенітет України приймалась у період розпаду СРСР. Міжнаціональна напруга в азійських і кавказьких республіках подекуди виплеснулася у криваві міжетнічні сутички. 11 березня 1990 року Литва проголосила свою незалежність від СРСР, Латвія і Естонія активно готували відновлення незалежності. На вулицях українських міст Українська Міжпартийна Асамблея вже вела реєстрацію громадян Української Народної Республіки.

Таким чином, 16 липня 1990 року перебуваючи під

тиском суспільних настроїв, Верховна Рада Української РСР прийняла Декларацію про державний суверенітет України – документ про проголошення державного суверенітету України. В Декларації було зазначено: зважаючи на волю українського народу та його одвічне прагнення до Незалежності, підтверджуємо історичну вагомість прийняття Декларації про державний суверенітет України.

Під час проведення Всеукраїнського референдуму, що відбувся 17 березня 1991 року за сприяння Уряду Української РСР, в Україні за на поляганням Народного Руху України було проведено республіканське консультивне опитування: «чи згодні ви, щоб Україна була у складі Союзу Суверенних Республік на підставі Декларації про суверенітет України». Видатний український державний діяч В'ячеслав Чорновіл наголошував: «Настав час вибору: або єдність і перемога та шлях до світла, або поразка, ганьба і знову довга дорога до волі». За результатами, референдуму народ відповів: «Так» – понад 80 % осіб. За змістом питання не тільки не збігaloся з питанням союзного референдуму, а й навіть заперечувало його. З тексту українського питання стало питання про союзну державу – Союз Суверенних Республік. І головне – Декларація про суверенітет України була визначена як правовий акт, що мав перевагу перед законодавством нової союзної держави.

Упродовж липня 1990 року – серпня 1991 року Верховна Рада УРСР ухвалила низку законів і постанов по важливих проблемах становлення нової економічної політики та державотворчого життя в республіці. Серед них є ключові закони у сфері державотворення і економіки – «Про економічну самостійність України» (серпень 1990), «Про заснування посади Президента Української РСР і внесення змін і доповнень до Конституції (основного Закону) Української РСР», *Далі – на стор. 3*

24 серпня – День Незалежності України. Патріотичне виховання

Закінчення.

Початок на стор. 2

«Про вибори Президента Української РСР», «Про Президента Української РСР» (липень 1991) та інші.

Подальші історичні події окреслилися у протистоянні демократичного суспільства і реваншистських сил, які вилилися в спробі державного перевороту (ГКЧП-НКНС, 19-24 серпня 1991 р.) та спробі згорнути демократичні процеси і парад суверенитетів в союзних республіках. У такій складній, бурений ситуації позачергова сесія Верховної Ради України, яка проходила 24 серпня 1991 року, розглянула надзвичайно важливе для долі українського народу питання – Акт проголошення Незалежності України. В ньому підкреслювалося, що «продовжуючи тисячолітню традицію державотворення в Україні, виходячи з права на самовизначення, передбаченого

Статутом ООН та іншими міжнародно-правовими документами, реалізуючи Декларацію про державний суверенітет України, Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки урочисто проголосує: Незалежність України та створення самостійної української держави – УКРАЇНИ. Територія України є неподільною і недоторканною. Віднині на території України мають чинність виключно Конституція і закони України».

Акт проголослення Незалежності України – це документ великої історичної ваги, який, відновивши історичну справедливість, став закономірним наслідком процесу розвитку українського народу. Таким чином, ситуація, що склалася в Україні після розпаду Радянського Союзу і проголосення Незалежності України, поставила перед українським народом нові завдання, першочерговими серед яких були: будівництво власної суверенної держави; ліквідація тоталітарних політичних структур і будівництво правової демократичної держави; трансформація централізованої державної економіки в багатоукладну, ринкову, орієнтовану на соціальні потреби людей; національне відродження й оздоровлення міжнаціональних відносин в Україні; установлення зв'язків із далекими та близькими державами-сусідами на

основі рівноправ'я й суверенності.

Доленосні події 1991 р. кардинально змінили історичну долю українського народу й після кількох століть підневільного, бездержавного існування вивели його на шлях самостійного розвитку, побудови національної держави.

Тепер можна впевнено сказати, що ідея незалежності України ввійшла у свідомість нашого народу, адже Всеукраїнський референдум (1 грудня 1991 року) підтвердив 90 % результативною єдністю українців на підтримку Незалежності України.

Необхідно додати, що знаковою віхою в історії України стала дата – 28 червня 1996 року, коли було прийнято Конституцію України, перша стаття якої свідчить, що «Україна – суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава».

Ключовим завданням перших років державотворення нової держави стало формування трьох основних гілок влади – законодавчої, виконавчої та судової. Разом із тим необхідно було створювати українську армію та інші силові структури, управлінську вертикаль в центрі та на місцях, налагодити ефективну взаємодію місцевої та центральної влади, здійснити врегулювання питань економічних та інших сфер діяльності.

Це були часи, коли розміреність плину суспільного життя поступається місцем виплескові суспільної активності, коли життя виходить з берегів традиційних норм та уявлень, а усталені стереотипи суспільної свідомості й моралі втрачають свою незаперечність, поступаються місцем якісно новим уявленням і нормам. Природно, з часом вир подій вщухає, повертається ритм і врівноваженість суспільного життя. Проте, такі виплески не минають безслідно. Їхнім наслідком стає зміна історичних епох – одна, що віджила своє, поступається місцем іншій – стратегічно новій за змістом і духом. Підтвердженням співпричетності та вболівання кожного громадянина України до справ у державі є революційні події – Помаранчева революція (2004 р.) та Революція гідності (2013-2014 рр.), які підтвердили прагнення народу до

свободи, справедливості, достойного життя в демократичній, правовій і соціальній державі.

Ми є свідками могутнього історичного процесу відродження національної самосвідомості народів Центральної і Східної Європи, їх нестримного прямування до державної суверенності, прагнення народів йти шляхом прогресу, сталого розвитку, увійти до складу лідерів світового цивілізованого співтовариства. Переламним став 2015 рік, який започаткував адміністративно-територіальну реформу в Україні через демократизацію, децентралізацію публічної влади й соціальних інституцій між центром і регіонами. Україна вже четвертий рік поспіль перебуває в процесі реформи місцевого самоврядування. Процес децентралізації в Україні не є унікальним, він є процесом, який підтримується провідними міжнародними фінансовими організаціями та ставить за мету підвищити ефективність регіональної політики як фактуру соціально-економічного розвитку на місцевому рівні та підвищення демократизації місцевих громад. Децентралізація – це процес передачі повноважень і ресурсів для їхньої реалізації від центральної влади до місцевих органів управління та надання соціально важливих послуг для громадян.

Слід визнати, що реформа в Україні спричинила низку позитивних результатів, зокрема зростання фінансової спроможності територіальних громад, проте до завершення реформування важко говорити про її успішність загалом. Для глибокої демократизації політичного режиму в Україні децентралізація повинна реалізовуватись паралельно з такими кроками, як реформування виборчої, судової систем, створення ефективної антикорупційної інфраструктури тощо. За відсутності таких трансформацій інституційна неспроможність публічної влади обмежить як результати децентралізації, так і її вплив на демократизацію в житті.

Ключовою сферою незалежності України є освіта. Протягом періоду Незалежності відбулися важливі, іноді докорінні зміни у науково-освітній сфері. Успадкувавши

від радянського ладу потужну освітню систему, українське суспільство спробувало відійти від стереотипів, догм, штампів радянської науки і освіти. Однак паралельно відбувалося неухильне падіння якості освіти, старіння кваліфікованих наукових і викладацьких кадрів, стагнація у сфері педагогічних інновацій, занепад матеріально-технічної бази освіти і науки, хронічне недофінансування цих сфер. Значною мірою проблеми освіти і науки породжені або браком системної стратегії щодо їх розвитку, або неспроможністю держави такі стратегії реалізовувати. У порівнянні з так званим «матеріальним виробництвом» освіта і наука, на жаль, й досі вважаються другорядними. Але основою українського суспільства є людина та її право на освіту, на її високу і ефективну якість та сучасний зміст.

Тож, починаючи з 2017 року, розпочато нову реформу освітньої сфери держави, яка охопила різні рівні управління на місцевому та регіональному рівні, заклади освіти та суспільство. Прийнято нові закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепцію «Нова українська школа», розпочато реформування вищої, професійної та післядипломної освіти. Основою сучасної освітньої реформи є перегляд змісту і підвищення якості освіти для задоволення освітніх потреб людини, профільна освіта, 12-річна школа, автономія закладу, розширення академічної свободи, ЗНО, формувальне оцінювання, мова освітнього процесу, модернізація освітнього середовища, які спрямовано на формування сучасного освітнього середовища і особистості – громадсько активної, з високими цінністями основами та актуальними компетентностями та професійними якостями для ефективної самореалізації в житті.

Протягом 29 років держава Україна досягла значних успіхів у реформуванні публічного, соціального, економічного та оборонного секторів, відновленні боєздатності української армії, збереженні виробничого потенціалу та конкурентоспроможності деяких галузей економіки (аерокосмічна галузь, машинобудування,

сектор IT-технологій). Важливими досягненнями є підписання Угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом і зростання рівня національної свідомості громадян, патріотизму та формування політичної української нації, яка спроможна захищати державність і суверенітет України. На жаль, пресинг уламків імперських структур, інші історичні зовнішні обставини призводять до того, що імперські сили розв'язують криваві збройні конфлікти і, зокрема, на території України.

Ми пишемося подвигом і звитягою наших захисників, ЗСУ, бережемо пам'ять про полеглих воїнів, які на Сході боронять територію України.

Уже 29 років існує на карті світу нова демократична і суверенна держава – Україна, яку визнала переважна більшість держав світу. Історичний досвід, сучасні політичні, економічні, соціальні й культурні реалії, приклади цивілізованих країн світу переконують, що тільки така суспільна структура, як незалежна, самостійна, демократична держава може забезпечити всьому народу гідне життя, економічне, соціальне і культурне піднесення, сприяти поступу і прогресу країни, її участі у розвитку цивілізації. Втім, на нашу думку, сам процес уже зупинити неможливо. Колесо історії не повернути назад. Україна, пройшовши через історичні випробування, стала нарешті Незалежною самостійною і демократичною державою. Україна виборола можливість йти еволюційним шляхом, історично і природно, трансформуватися у світове цивілізоване співтовариство високорозвинених країн світу.

Таким чином, сучасна Україна підтверджує конкретними справами правильність вибору нашого народу – шляху незалежності, демократизації, суверенності, соціального і правового розвитку, поваги і дотримання прав людини і громадянина, європейської інтеграції та прогресу.

Від діяльності кожної людини залежить доля і перспективи нашої спільноти держави – України.

Віктор СИЧЕНКО,
ректор Дніпровської
академії неперервної
освіти, професор

Шляхи розвитку неформальної та інформальної освіти краю

11 серпня у Дніпровській академії неперервної освіти відбулась нарада під керівництвом ректора Академії Віктора Сиченка за участю адміністрації та представників КЗ «Дніпропетровський обласний центр військово-патріотичного виховання, відпочинку та туризму» ДОР» та Дніпровського фахового педагогічного коледжу КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» ДОР».

На нараді були обговорені питання співпраці закладів у напрямку розвитку та популяризації серед майбутніх педагогів сучасних форм та методик неформальної освіти, волонтерства, національно-патріотичного виховання тощо.

За результатами зустрічі створена робоча група, зазначені актуальність та пріоритети в розвитку ініціативи щодо створення «Платформи розвитку неформальної та інформальної освіти» на базі педагогічного коледжу для згуртування та мотивації студентів до отримання корисних навичок із сучасних і успішних форм неформальної освіти та підходів до роботи з дітьми і молоддю.

Світлана ТИЩЕНКО

Нові директори

Наприкінці червня два дні поспіль конкурсна комісія проводила процедуру обрання директорів закладів освіти обласного підпорядкування.

В результаті плідної, змістової та професійної дискусії визначилися з кандидатурами для затвердження на сесії Дніпропетровської обласної ради.

Упродовж березня-червня відбувся обласний конкурс дитячої художньої творчості Придніпров'я

«Несподівана Петриківка»

Через тривалий карантин, на жаль, не всі бажаючі мали можливість взяти участь у цьогорічному творчому заході, та сподіваємося на учнівську активність надалі.

Оргкомітет конкурсу вдячний всім учасникам, які підготували унікальні авторські роботи!

За підсумками конкурсу незалежне журі визначило 11 робіт, яким надано статус «Переможець». Автори всіх інших робіт отримають дипломи «Учасник конкурсу».

Восени в рамках обласного фестивалю «Несподівана Петриківка» піднімається урочисте нагородження переможців конкурсу та вручення їм цінних призів. Під час заходу, найактивнішим творчим колективам, які підготували декілька робіт-переможців, а саме: «Будинок творчості дітей та юнацтва» м. Кам'янського, «Центр творчості дітей та юнацтва» м. Павлограда та

«Центр дитячої творчості» м. Тернівки, – будуть врученні спеціальні призи.

До участі у фестивалі переможцям конкурсу будуть надіслані персональні запрошення.

Номінація «Несподівана Петриківка»

Переможці: Владислава Тарануха (О.С. Громова, керівник гуртка «Лабораторія декору») та Даша Чопенко (В.А. Жерначук, керівник гуртка «Виготовлення сувенірів»), Будинок творчості дітей та юнацтва м. Кам'янського; Микола Іванік, Єгор Крюков, Матвій Талпош, Андрій Чайка (І.В. Надточій, вчитель початкових класів), Олександрівський ЗЗСО Широківського району; Анастасія Співак (Н.В. Сальникова, вчитель трудового навчання), Криворізька СЗШ № 108; Софія Ракітняська, Мар'яна Вичугжаніна, Дар'я Козленко, Анастасія Бичкова (Л.М. Улітіч, керівник гуртка), Центр творчості дітей та юнацтва м. Павлограда.

14 липня підбито підсумки II Міжнародного конкурсу дитячого малюнку

«Україна-Словенія: шляхи дружби очима дітей»

Усім учасникам конкурсу дитячого малюнку розіслані електронні грамоти. 7 переможцям вручено дипломи та цінні подарунки. А Софії Красюк з міста Дніпра за II місце в конкурсі вручено відзнаки особисто. Її робота «Спільне майбутнє» присвячена розбудові дружби між двома слов'янськими народами. Це її бачення сучасного світу. Дякуємо за участь, до зустрічі на нових конкурсах.

Вітаємо В'ячеслава В'ячеславовича Шинкаренка, завідувача кафедри дошкільної та початкової освіти та Івана Михайловича Безену, завідувача кафедри соціально-гуманітарної освіти Дніпровської академії неперервної освіти з присвоєнням вченого звання доцента (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 № 886).

моделювання», Будинок творчості дітей та юнацтва м. Кам'янського.

Диплом «За творчий потенціал»: Катерина Буряк (Ю.С. Буряк, вчитель образотворчого мистецтва), Криворізька СЗШ № 108.

Номінація «Великодня писанка»

Переможці: Дар'я Костенко, Віра Завгородня (О.П. Уртушева-Жукова, керівник гуртка «Петриківський розпис»); О.В. Валеєва, керівник гуртка «М'яка іграшка»), Центр дитячої творчості м. Тернівки; Дар'я Неклеса (Л.А. Самоїрова, керівник гуртка «Орігамі»), Будинок творчості дітей та юнацтва м. Кам'янського.

Номінація «Петриківська іграшка»

Переможці: Дар'я Костенко (О.П. Уртушева-Жукова, керівник гуртка «Петриківський розпис»), Центр дитячої творчості м. Тернівки; Єгор Москальов (І.Ю. Москальова, вчитель ОТМ), Криворізька гімназія № 127; Віктор Астаф'єв (Л.П. Третьякова, керівник гуртка «Початкове художнє конструювання») та Олександр Сім'янік (Т.В. Можлянська, керівник гуртка «Початкове технічне

моделювання»), Будинок творчості дітей та юнацтва м. Кам'янського.

Диплом «За творчий потенціал»: Катерина РИЖІЙ, науковий співробітник проблемної науково-дослідної лабораторії інформаційних технологій та дистанційного навчання Академії;

Вікторія ПІЦАНСЬКА, професор

кафедри філософії Академії,

доктор культурології

Обласний фестиваль «Експериментальна STEM-освіта»

У рамках Європейської ініціативи STEM Discovery Campaign та Всеукраїнського фестивалю «STEM-весна» у Дніпропетровській області відбувся фестиваль закладів освіти «Експериментальна STEM-освіта».

Фестиваль став частиною Всеукраїнського STEM-тижня,

який тривав з 27 по 30 квітня 2020 року. На фестиваль було надано роботи від 10 закладів загальної середньої та позашкільної освіти Дніпропетровщини, які поділилися власними досягненнями у розвитку стратегій STEM.

Журі конкурсу визначило переможців.

Номінація «Організація STEM-навчання»:

I місце – Синельниківська СЗШ № 2 та НВО «Солонянська середня загальноосвітня школа № 1 I-III ступенів – Центр позашкільної освіти» (опорний заклад) смт Солоне;

II – СЗШ № 72, 79 м. Кривого Рогу;

III – Китайгородська СЗШ Томаківської селищної ради, ліцей і Центр дитячої та юнацької творчості м. Жовтих Вод.

Номінація «Педагогічна STEM-спільнота»:

I місце – НВК «Загальноосвітній навчальний заклад I-II ступенів – академічний ліцей № 15» м. Кам'янського.

Номінація «Партнерська взаємодія»:

I місце – СЗШ № 31 м. Дніпра;

II – Будинок творчості дітей та юнацтва м. Кам'янського.

Переможці отримають дипломи фестивалю.

Оксана БУТУРЛІНА

ВСЕУКРАЇНСЬКІ ОЛІМПІАДИ З МАТЕМАТИКИ

Всеукраїнська онлайн-олімпіада найкращих юних математиків України

Ми плануємо, а незвичайні обставини роблять своє. У лютому переможці третіх етапів олімпіад Дніпропетровської області змагалися за право бути в команді на четвертий (фінальний) етап олімпіад. Так було і з найкращими юними математиками. У запеклій боротьбі на відбірково-тренувальних зборах було сформовано команду з 8 учнів, які вже чітко планували, що з 17 березня будуть розв'язувати найскладніші задачі в місті Миколаєві. Але...

Але ентузіазм і наполегливість голови журі Всеукраїнської математичної олімпіади доктора фізико-математичних наук, професора факультету комп'ютерних наук та кібернетики Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Богдана Рубльова** не знає меж! У самому спекотному місяці він оголосив проведення першої Всеукраїнської онлайн-олімпіади найкращих юних математиків України і вже – з 5 по 11 клас (за минулій навчальний рік). Справа непроста, робиться уперше, та ще й в умовах карантину. Центральний оргкомітет у Києві ухвалив рішення проводити олімпіаду на громадських засадах, звертається з проханням до регіональних закладів післядипломної освіти, методичних служб, членів журі четвертого етапу та просто ентузіастів організувати проведення олімпіади в областях із використанням усіх санітарних норм, передбачених карантином. І олімпіада відбулася!

20 та 21 липня учасники розв'язували задачі з 10 до 14 години, одразу ж тексти сканувались та направлялись журі на перевірку. До пізнього вечора журі, представники якого були не тільки в Києві, а й у кожному регіоні України

перевіряло роботи. 22, 23, 24 липня проводились апеляції, теж дистанційно – в Zoom. Під час проведення олімпіади був присутній медичний працівник, у кожній аудиторії – не більше 4 осіб (разом з асистентом).

Ініціатива проведення олімпіади одразу ж була підтримана кафедрою природничо-математичної освіти Дніпровської академії неперервної освіти, яка координувала роботу місцевого оргкомітету та журі.

Обране місце для проведення олімпіади задовільняло усім санітарним вимогам – Дніпровський ліцей інформаційних технологій при Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара. Директор ліцею **Сергій Григор'єв** зробив усе необхідне для комфортного проведення конкурсу.

Фактично усю організаційну роботу з проведення турів 20 та 21 липня у ліцеї взяли на себе вчителі **Олена Сотніченко** та **Ірина Малоіван**. Асистентами в аудиторіях працювали випускники Дніпропетровського обласного ліцею-інтернату

Всеукраїнська олімпіада з математики для учнів 5-7 класів

Як ми вже зазначили, олімпіада включала також змагання 5-7 класів. На жаль, ми не встигли до карантину провести відбіркові тури Всеукраїнської олімпіади для учнів 5-7 класів, тому було прийнято компромісне рішення. 7 клас представляв абсолютний переможець обласної олімпіади

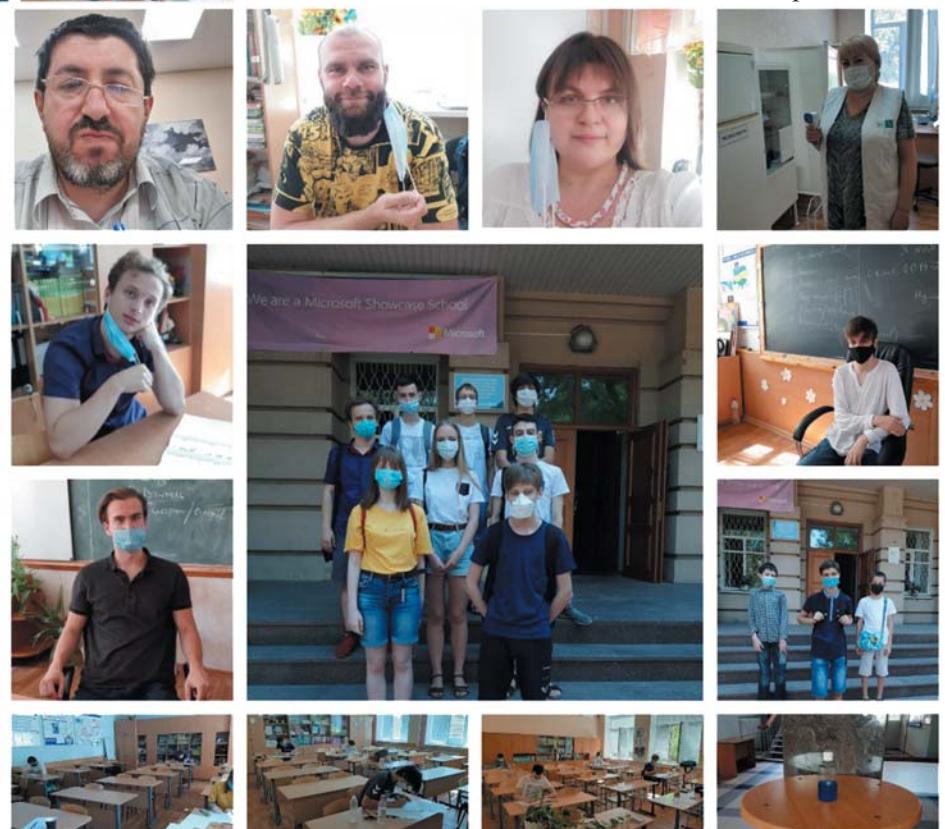
з математики 2020 року, 5 клас – абсолютний переможець другого етапу з Кривого Рогу, а 6 – з Дніпра. Сподіваюсь, у наступному році зможемо провести повноцінні змагання для учнів 5-7 класів.

Олімпіада не відбулася б без підтримки методистів методичного центру при департаменті гуманітарної політики м. Дніпра **Тетяни Устінової** та методичного центру м. Кривого Рогу **Галини Кольчиби**, без

Дипломи III ступеня вибороли: **Роман Костенко**, ДОЛІФМП (11 клас); **Іван Гечу**, ДОЛІФМП (11 клас); **Максим Єгоров**, ЛІТ (9 клас); **Єгор Філатов**, СЗШ № 25 м. Дніпра, а тепер вже учень ЛІТ (7 клас); **Віктор Пастернак**, НВК № 99 «Багатопрофільна гімназія – школа I ступеня – дошкільний навчальний заклад» м. Дніпра (6 клас); **Даниїл Артимонов**, учень Центрально-Міської гімназії м. Кривого Рогу.

На жаль, рисочку призових місць підвідено саме перед прізвищами **Мілени Бібер** та **Юлії Павленко** (ЛІТ). Дівчата дуже гідно змагалися, проте, мабуть, спекотна погода та маски завадили виступити краще. Але вони супермоделі!

Хочу звернути увагу на те, що всі діти пришли на

підтримки батьків учасників, особливо 5-6-класників і мешканців Кривого Рогу.

Виступ команди нашої області можна вважати успішним, хоча аналізувати та виправляти помилки ми, вочевидь, будемо.

Отже, дипломи II ступеня отримали десятикласники з Кривого Рогу: **Іван Спирідонов**, гімназія № 95; **Костянтин Словак**, НВК № 129 «Гімназія-ліцей академічного спрямування».

олімпіаду добровільно, навчальні заклади та вчителі не отримають за цей захід жоден бал у рейтинг. Це відповідь тим, хто каже, що олімпіадний рух треба ліквідувати. Олімпіади мають бути для талановитих дітей, а не для престижу закладів освіти та амбіцій дорослих!

Вадим КІРМАН,
заслужений кандидат
природничо-математичної
освіти Академії

№ 87, «Новели та оповідання Олександра Довженка й сучасність» – III місце.

Твори переможців опублікують у журналі «Українська культура», а згодом з них сформують і збірку.

Інформація з порталу про культуру читання і мистецтво книговидання
<https://www.chytomo.com>

Конкурс ім. Олени Теліги та Олега Ольжича

Вітаємо переможців з Дніпропетровщини!

У номінації «Проза» (категорія «До 18 років») III місце здобула учениця 10 класу **Вікторія Пилипчук**, Військова СЗШ Солонянського району, «Пригоди Сергія та Митька».

У номінації «Публіцистика» захочувальні відзнаки отримали учні із Солонянського району: **Валентина Толстонос**, Сурсько-Михайлівська СЗШ, «Ми є. Були. І будем Ми!» та

десятикласниця **Єлизавета Гончарова**, Військова СЗШ, «Життя, довжиною у вічність».

У номінації «Буктрейлери» (категорія «До 18 років») перемогли учні: дев'ятикласниця **Марія Юдінцева**, Криворізька СЗШ № 86, «Збрірка М. Пронченка «Кобза» – I місце; десятикласниця **Олександра Кічан**, Запорізька СЗШ, с. Запорізьке, Апостоловський район, «Олена Теліга. Збрірка «Душа на сторожі» – II місце; восьмикласниця **Антонова Ірина**, Криворізька СЗШ

Протягом останніх десятиліть у Дніпропетровській області склалися певні традиції в організації науково-методичної роботи з педагогами. Однією з них є системна робота в рамках спільногого науково-методичного проекту, тематика якого обирається членами обласної творчої групи на чолі з науковцями та методичними службами Дніпровської академії неперервної освіти.

Робота над проектом створює додаткові можливості для вирішення комплексу питань управління досягнені сучасної психолого-педагогічної науки у практичну діяльність навчальних закладів. Визначення головних пріоритетів, які становлять основу планування діяльності педагогічних рад, методичних об'єднань, творчих груп, їх осмислення та обговорення стимулює

прагнення вчителів до реалізації сучасних освітніх стратегій, засвоєння технологій психолого-педагогічного дослідження, включає їх у процес творчого наукового пошуку.

Орієнтуючись на основні пріоритети обласного проекту та дані моніторингу, кожен заклад освіти може обирати для впровадження у практичну діяльність актуальні ідеї, досягнення науки і кращого

педагогічного досвіду, що має сприяти підвищенню рівня психолого-педагогічної культури та професійної майстерності вчителів, залученню їх до наукових досліджень з метою реалізації завдань Нової української школи.

Зaproшуємо педагогів області до обговорення та участі у новому обласному науково-методичному проекті!

ПРОГРАМА обласного науково-методичного проекту «Педагогічні стратегії розвитку самоефективної особистості в освітньому просторі Нової української школи» з 2020 р. по 2023 р.

Актуальність проблеми. Початок двадцятих років ХХІ ст. позначився суттєвими викликами як у глобальному, так і в національному вимірі. Наростання економічної та екологічної кризи, дефіцит природних ресурсів, демографічний дисбаланс, поширення ризиків для здоров'я, зростання соціальної нерівності, безробіття, фінансової нестабільності та злочинності, глобальна криза культури, пов'язана з утвердженням примітивних стандартів споживацького суспільства; деформація системи цінностей, негативно вплинули на світогляд та емоційний стан людей, спровокували стреси, депресії, відчуття безсилия та невпевненості у майбутньому. Пандемія коронавірусу виявила, що значна кількість населення не може адаптуватися до нових реалій, відчуває брак особистісних ресурсів, не має розвинутих навичок саморегуляції, самопідтримки та самоконтролю. Саме тому у системі сучасної освіти на перший план виходить проблема становлення та розвитку самоефективної особистості, здатної власними силами, без сторонньої допомоги досягти поставлених цілей з найменшими затратами часу і ресурсів, бути успішною у різних видах діяльності: навчальній, професійній, спортивній, здоров'я зберігаючій, соціально значимій тощо.

Теоретичні аспекти самоефективності. Проблема розвитку самоефективності особистості є актуальною для сучасної філософської та психолого-педагогічної науки. Цей феномен знайшов відображення у дослідженнях як вітчизняних, так і закордонних вчених:

А. Бандури, О.О. Богатирьової, І.В. Брунової-Каліцецької, Т. Брайан, Н.Є. Водоп'янової, М.І. Гайдар, Т.О. Гальцевої Т.О. Гордєєвої, В.Г. Зазікіна, Д. Зіглерса, Дж. Капара, Т.І. Кремешної, Р.Л. Кричевського, Д. Маддукса, Д. Майерса, М.Г. Остроушко, Д. Сервона, Р. Фреджера, Д.О. Шапошник-Доменської, Р. Шварцера, М. Шеєра та ін. Самоефективність розглядається дослідниками як складний конструкт самосвідомості, що визначає сформоване судження індивіда про власну здатність самостійно, активно і продуктивно здійснювати діяльність та досягати особистісно-значущого результату. Самоефективність визначає вміння підвищувати резервні можливості психіки, спрямовані на саморозвиток людини упродовж її життя. Вона є важливою характеристикою Я-концепції особистості, стимулює її потребу у самовдосконаленні, прагненні до успіху в різних сферах життєдіяльності та є психологічною умовою ефективного засвоєння нових практик. Важливими умовами розгортання самоефективності особистості у шкільному віці є прагнення до саморозвитку, формування мотивації успіху, саморегуляції емоційного стану, рефлексивних та прогностичних здібностей.

Самоефективність стимулює активність людини у різних сферах життєдіяльності, управлінні поведінкою, прийнятті обґрунтованих рішень тощо. Основними компонентами самоефективності є особистісний, ціннісно-цільовий, мотиваційно-емоційний, рефлексивно-оціночний, прогностичний компонент, а

також прагнення до самовдосконалення.

Особистісний компонент самоефективності ґрунтуються на суб'єктивних уявленнях про себе, елементах власного досвіду, потенціалах і ресурсах (яким я є). Психологічні бар'єри, ірраціональні судження, відчуття страху та невпевненість негативно впливають на рівень самоефективності та провокують зниження самооцінки дитини.

Ціннісно-цільовий компонент характеризує цінності, життєві смисли, плани, цілі (яким я хочу бути). Зрозумілі, значущі для дитини цілі активізують внутрішні та зовнішні ресурси, сприяють готовності до розвитку.

Мотиваційно-емоційний компонент самоефективності включає мотиви і емоції, навички емоційної саморегуляції, ідентифікації з успішними соціальними моделями. Саморегуляція посилює власну активність і самостійність та сприяє розвитку стресостійкості та життєвої міцності людини.

Рефлексивно-оціночний компонент складається з аналізу та оцінки власного досвіду, реальності визначених цілей, можливостей досягнення успіху, саморозвитку та самовдосконалення.

Прогностичний компонент дає змогу прогнозувати результати власних дій, попереджувати їх негативні наслідки, ідентифікувати себе як людину, що ефективно і успішно досягає визначені мети. Прогноз майбутнього успіху або неуспіху впливає на емоційний стан та результативність запланованої діяльності.

Прагнення до самовдосконалення – це компонент,

що визначає спрямованість на власні зміни (що я хочу змінити у собі) через активацію мислення, волі, почуттів задля досягнення визначених цілей.

Самоефективність у навчальній діяльності характеризується:

– **вмінням вільно орієнтуватися** в інформаційному і освітньому просторі;

– **вмінням використовувати** зовнішні і внутрішні ресурси для рішення навчальних задач;

– **сприйняттям навчання і освіти** як важливих життєвих цінностей, що сприяють самореалізації особистості;

– **прагненням до нормального** (адаптивного)

перфекціонізму у системі

життєвих смислів;

– **високим рівнем** розвитку компетентностей у вирішенні навчальних задач;

– **здатністю до самостійної постановки нового класу задач;**

– **розумінням** задач власного розвитку;

– **здатністю до ефективної самоорганізації** і самоуправління власною освітньою траєкторією;

– **здатністю до мотивації** власної діяльності, самопідтримки;

– **позитивною самооцінкою** та ставленням до себе;

– **готовністю навчатися** впродовж життя.

Самоефективність є важливим регулятором розвитку та самовдосконалення людини, її результативності як у навчанні, так і в інших сферах життєдіяльності.

Слід також враховувати, що процес навчання пов'язаний з певним спектром емоційних переживань: задоволення чи тривожності, радості або розчарування, здивування чи страху.

Емоції, що супроводжують процес навчання, не тільки суб'єктивно забарвлюють його, але й виступають регулятором ефективності. Цей феномен зафікований у численних дослідженнях (О.М. Коробов, Е.Л. Носенко, В.Л. Поплужний, Ф. Пажерас, О.К. Тихомиров, Ю.М. Швалб та ін.). Емоції активізують мислення та виконують евристичну та регулюючу функції. Відтак, учень, переконаний у здатності досягти успіху, позитивно налаштований, незалежно від труднощів, що виникли, здатний працювати ефективніше. Саме тому важливим завданням для педагога є розвинути в учнів навички емоційної самопідтримки, що може стати головним джерелом підвищення навчальної самоефективності. Особливої актуальності самопідтримка набуває в умовах дистанційного навчання, коли учень певний час працює самостійно і не завжди може отримати відповідну підтримку педагога.

Неприйняття особистістю цілей навчання і власного розвитку, низький рівень мотивації, відсутність навичок емоційної саморегуляції та дієвої емпатії створюють проблеми для самореалізації особистості та її взаємодії з соціумом.

На кожному віковому етапі процес розгортання самоефективності має свої особливості, які важливо враховувати у роботі з дітьми.

По завершенню шкільного навчання випускник має стати гармонійною особистістю, життєстількою, самодостатньою та самоефективною, щоб реалізувати власні можливості та відчувати себе щасливою людиною.

Далі – на стор. 8

Серпневі рекомендації

Продовження.

Початок на стор. 7

Важливим чинником розвитку самоефективності у шкільному віці є застосування у навчально-виховному процесі відповідних освітніх стратегій, визначення, обґрутування та реалізація яких складає основу нашого проекту.

Аналіз наукової літератури, періодичних видань, досвіду практичної діяльності дозволяє попередньо визначити такі статегії:

1. Інтеграція змісту, форм, методів і прийомів навчальної діяльності, що відповідають вимогам компетентнісного підходу та основним положенням Концепції Нової української школи.

2. Запровадження гнучкої системи організації навчального процесу, поєднання традиційної, дистанційної та змішаної форм, що дозволяє оперативно реагувати на сучасні виклики (епідемії, карантини, хвороби окремих учнів, непередбачувані ситуації тощо).

3. Формування в учнів наочників самостійної роботи через використання механізмів самомотивації, самопідтримки та саморегуляції емоційного стану.

4. Забезпечення продуктивної взаємодії педагога з учнями в умовах штучно створеного комунікативного простору, що передбачає ситуацію, спрямовану на досягнення запланованих цілей навчання.

5. Використання підтримуючого контролю та оцінювання знань (змістовне, рефлексивне, тестове, рейтингове, колективне, взаємооцінювання та самооцінювання).

6. Розвиток соціально-емоційного інтелекту, дієвої емпатії як умови виховання моральності та навичок комунікації.

7. Педагогізація освітнього середовища, взаємодія з батьками учнів в умовах кризи, карантину тощо.

8. Методична допомога педагогам в оволодінні технологіями навчальної діяльності, що відповідають різним формам організації освітнього процесу (зокрема, в умовах дистанційного навчання).

9. Підтримка та розвиток здоров'язберігаючого освітнього середовища навчального закладу (санітарний режим, позитивний мікроклімат, попередження булінгу).

Мета проекту: координація діяльності закладів освіти регіону, застосування

педагогів до наукового пошуку, вдосконалення форм, методів і технологій навчання на основі компетентнісного підходу, психологізація та педагогізація освітнього простору з метою розвитку самоефективності як головної умови самореалізації сучасної людини.

Основні завдання проекту:

1. Аналіз філософської та психолого-педагогічної літератури з проблемами, визначенням освітніх стратегій розвитку самоефективності особистості в умовах нових форм організації навчально-виховного процесу (традиційної, дистанційної, змішаної).

2. Відбір пакету методів і методик діагностики рівня розвитку основних компонентів, що характеризують самоефективність учнів різних вікових груп, розробка програм педагогічного моніторингу.

3. Створення «банку інформації» відповідно до теми та завдань проекту.

4. Накопичення, популяризація та впровадження досвіду роботи педагогів в умовах утвердження нових форм організації навчального процесу, зокрема, дистанційної, індивідуальної, змішаної.

5. Підготовка педагогів області до запровадження основних ідей проекту через дистанційні курси, тренінги, семінари, конференції, самоосвіту.

6. Підготовка публікацій у педагогічній пресі, електронних виданнях, створення можливостей для особистісного та професійного зростання педагогічних працівників у процесі роботи над проектом.

У процесі розробки проекту було висунуто припущення, що розвиток самоефективності учнів у системі навчально-виховної діяльності освітнього закладу може відбуватися за умов:

1. Орієнтації педагогів на формування самоефективності учнів через психологочні механізми рефлексії, самомотивації, самопідтримки, емоційної саморегуляції.

2. Використання гнучких моделей організації навчального процесу, врахування позитивних можливостей традиційної, дистанційної, індивідуальної та змішаної форм для формування самоефективності на різних вікових етапах розвитку дитини.

3. Визначення чітких критеріїв і показників рівня розвитку самоефективності учнів різного віку, запровадження педагогічного моніторингу.

4. Використання раціонального комплексу форм, методів і технологій навчальної діяльності на принципах компетентнісного підходу з урахуванням епідеміологічної ситуації в регіоні.

5. Упровадження методів підтримуючого контролю та оцінювання знань з метою формування навичок рефлексії та розвитку мотивації до навчання і самореалізації.

6. Забезпечення психолого-педагогічного супроводу учнів з урахуванням нових реалій життя суспільства (кризи, епідемії, хвороби, надзвичайні ситуації тощо), орієнтація на розвиток життєстійкості, дієвої емпатії як основи соціально-емоційного інтелекту.

7. Педагогізації освітнього простору навчального закладу, посилення взаємодії з батьками учнів, надання їм необхідної допомоги через сайти, інформаційні платформи, групи тощо.

8. Актуалізацію підготовки учнів до свідомого вибору власної освітньої траєкторії, життєвих перспектив та майбутньої професії.

9. Аналізу, узагальнення та впровадження педагогічного досвіду щодо розвитку основних компонентів самоефективності учнів, накопиченого у процесі роботи над проектом.

Учасники проекту: кафедри, відділи, лабораторії Дніпровської академії неперевної освіти, методичні служби регіону, освітні залиди різних рівнів.

Рівні участі у проекті:

1. Науково-теоретичний – кафедри Академії, наукові установи України, залучені для консультацій та розробки науково-методичних матеріалів.

3. Експериментальний – заклади освіти, що проводять науково-експериментальну роботу та апробацію нових навчальних матеріалів і технологій.

4. Загальний – освітні заклади усіх типів і рівнів.

Методи дослідження. Науковий аналіз філософської та психолого-педагогічної літератури, спостереження, анкетування, опитування, тестування, аналіз педагогічного досвіду колективів закладів освіти й окремих педагогів.

Наукова значимість проекту виявляється у розробці критеріїв рівня розвитку самоефективності учнів різного віку, визначення педагогічних стратегій формування конструкту самосвідомості,

науковому обґрунтуванні шляхів реалізації зазначеної проблеми, забезпечені експертизи отриманих результатів.

Практична значимість проекту пов'язана з можливістю застосування широкого кола педагогічних працівників до впровадження ідей проекту та накопичення досвіду використання сучасних форм і методів організації навчально-виховного процесу в умовах нових освітніх реалій. У процесі роботи над проектом планується розробка рекомендацій з проблеми формування мотивації до саморозвитку та підвищення рівня самоефективності учасників педагогічного процесу.

Етапи роботи над проблемою

Концептуально-діагностичний (2020-2021 н. р.).

Конкретизація завдань проекту на рівні регіонів та окремих педагогічних колективів, планування роботи семінарів, педрад, творчих груп (додатки 1, 2), створення «банку інформації» з питань розвитку самоефективності учнів різного віку, визначення показників для системного відстеження, діагностика рівня готовності педагогічних колективів до роботи у проекті, організація психолого-педагогічних семінарів, вебінарів, творчих груп у звичайному та дистанційному режимах. Наукове обґрунтування моделі освітнього закладу з гнучкою організацією навчального процесу (традиційне, дистанційне, змішане навчання), розробка відповідних дидактичних матеріалів з окремих предметів, різних видів публікацій, науковий аналіз даних моніторингу, підготовка підсумкових наукових конференцій, обмін досвідом між регіонами області.

учнів та їх навчальних досягнень. Організація огляду-конкурсу «Дистанційна освіта Дніпропетровщини». Узагальнення та експертна оцінка накопиченого педагогічного досвіду (при визначені ефективності досвіду доцільно використовувати науково обґрунтовані критерії: актуальність, відповідність сучасним викликам і завданням проекту, оригінальність, новизна, стабільність, збалансованість і комплексність результатів, раціональність витрат часу, зусиль, засобів, що відповідають реальним можливостям основної маси вчителів і матеріально-технічної бази закладів освіти).

Підсумковий (2022-2023 н. р.).

Узагальнення перспективного педагогічного досвіду роботи з розвитку основних компонентів самоефективності учнів різного віку, підбиття підсумків огляду-конкурсу «Дистанційна освіта Дніпропетровщини», розробка електронних дидактичних матеріалів з окремих предметів, різних видів публікацій, науковий аналіз даних моніторингу, підготовка підсумкових наукових конференцій, обмін досвідом між регіонами області.

Очікувані позитивні результати

На рівні регіональної системи освіти: активізація творчої активності педагогічних кадрів, підвищення рівня психолого-педагогічної культури та фахової майстерності педагогів, запровадження комплексу навчально-виховних технологій, спрямованих на розвиток самоефективності учнів, забезпечення якості освіти та виховання в умовах соціальної кризи та пандемії, реалізація нових підходів до психологічного супроводу учнів і підтримки їх родин, накопичення практичних матеріалів для організації дистанційного та індивідуального навчання, задоволення освітніх потреб учасників навчально-виховного процесу через використання можливостей спілкування у штучно створеному інформаційному просторі.

На рівні особистості фахівця. Усвідомлення пріоритетів та ціннісних орієнтацій сучасної освіти, зростання рівня професійної компетентності та самоефективності, комплексне впровадження інноваційних педагогічних технологій розвитку особистості

Далі – на стор. 9

Закінчення.**Початок на стор. 7**

учнів, зростання прагнення до самовдосконалення, самоосвіти та самореалізації, включення педагогів регіону у систему науково-дослідної роботи, накопичення досвіду використання різних форм організації навчального процесу, який може бути запровадженим у масову практику.

На рівні особистості учня. Підвищення рівня самоефективності, формування практичних навичок рефлексії, самомотивації, самопідтримки, самоконтролю, дієвої емпатії, прагнення до самовдосконалення учнів різного віку, розширення простору для задоволення індивідуальних освітніх потреб та організації різноманітних видів самостійної роботи, зміцнення психічного здоров'я дітей та життєстійкості, по-передження стресів і фрустрацій.

Науково-теоретичне забезпечення

1. Визначення та наукове обґрунтування показників основних компонентів самоефективності (на основі аналізу філософської, психолого-педагогічної літератури, практичного досвіду педагогів області), дослідження можливостей їх розвитку в учнів різного віку.

2. Розробка тематики психолого-педагогічних семінарів, творчих груп з проблем запровадження Концепції Нової української школи та педагогічних стратегій розвитку самоефективності.

3. Підготовка спецкурсу для слухачів курсів підвищенні кваліфікації «Розвиток самоефективності учнів – пріоритетне завдання сучасної школи» та дистанційного семінару-тренінгу з питань реалізації проекту.

4. Видання збірки теоретичних матеріалів з питань впровадження основних ідей і пріоритетів проекту.

Науково-методичне забезпечення

1. Організація роботи психолого-педагогічних семінарів з проблемами на базі Академії, закладів освіти з використанням дистанційних форм взаємодії учасників.

2. Включення у план курсової підготовки лекцій, спецкурсів і тренінгів відповідної тематики.

3. Розробка рекомендацій щодо організації роботи над проектом на кожному з етапів.

4. Розробка критеріїв огляду-конкурсу «Дистанційна освіта Дніпропетровщини».

5. Організація огляду-конкурсу, визначення та нагородження переможців.

6. Проведення науково-практичних конференцій, проблемних семінарів, педагогічних читань з проблем розвитку самоефективності учасників педагогічного процесу.

7. Вивчення та узагальнення досвіду роботи над проектом, створення картотеки матеріалів: онлайн-уроків, творчих завдань, проектів, презентацій тощо.

Діагностичне забезпечення:

1. Розробка програми комплексного моніторингу рівня розвитку самоефективності учнів різного віку.

2. Запровадження загального моніторингу результативності науково-методичного проекту «Педагогічні стратегії розвитку самоефективної особистості в освітньому просторі Нової української школи», розробка програм розвивальної та корекційної роботи з учнями в умовах різних форм навчання (традиційної, дистанційної, індивідуальної).

3. Діагностика розвитку основних компонентів самоефективності учнів різних вікових груп на основі визначених показників системного дослідження з використанням комплексу надійних валідних методик, що відповідають нормативним вимогам, порівняння узагальнених даних на кожному з етапів реалізації проекту.

4. Щорічна діагностика динаміки розвитку професійної компетентності педагогічних працівників і колективів в умовах роботи над проектом.

Видавнича діяльність

1. Висвітлення питань роботи над проектом на сайті Академії, в обласних електронних виданнях, на сайтах відділів освіти та конкретних закладів освіти.

2. Підготовка науково-методичних матеріалів для фахових педагогічних видань: статей, рекомендацій, огляду накопиченого досвіду.

3. Підготовка електронної збірки рекомендацій для педагогів і батьків з питань розвитку самоефективності учнів.

Наукові керівники проекту:
Тетяна ГАЛЬЦЕВА,
заслужений кандидат
педагогічних наук, доцент;

Світлана КРАМАРЕНКО,
доцент кафедри психології,
кандидат педагогічних наук, доцент

Орієнтовна тематика питань для обговорення на педагогічних радах на першому (концептуально-діагностичному) етапі роботи над обласним науково-методичним проектом «Педагогічні стратегії розвитку самоефективної особистості в освітньому просторі Нової української школи»

1. Стратегічні орієнтири Нової української школи: від Концепції до результатів.
2. Нова українська школа – педагогіка партнерства, основні завдання щодо створення освітнього простору для самореалізації учня.
3. Основні напрямки роботи закладу по реалізації обласного науково-методичного проекту «Педагогічні стратегії розвитку самоефективної особистості в освітньому просторі Нової української школи».
4. Освітня ініціатива як стратегія формування моделі сучасної школи.
5. Формування дослідницьких компетенцій учнів у різних видах діяльності: здобутки, перспективи, плани на майбутнє.
6. Методи і прийоми дистанційного навчання (досвід карантину).
7. Методи та прийоми створення ситуації успіху, використання методів підтримуючого оцінювання в умовах різних форм організації навчального процесу.
8. Дослідження та аналіз системи ціннісних орієнтацій та життєвих смислів учнів в умовах пандемії та економічної кризи.
9. Реалізація розвивально-корекційного напрямку в умовах запровадження дистанційного та змішаного навчання.
10. Розвиток мотивації до освіти та саморозвитку в контексті компетентнісного підходу до організації навчального процесу.
11. Упровадження освітніх технологій, що зберігають енергію та зміцнюють здоров'я учнів (досвід, результати, перспективи).
12. Педагогічні прийоми практичної реалізації корекційних цілей в ситуації дистанційного навчання.
13. Використання ігор, гейм-технологій з метою стимулювання пізнавального інтересу учнів (цикли дисциплін).
14. Проектна діяльність учнів як форма самостійної роботи в умовах дистанційного та змішаного навчання.
15. Продуктивні технології формування критичного мислення на уроках з різних дисциплін.
16. Партерська взаємодія школи і сім'ї, підтримка дитини в освітньому середовищі.
17. Психологічно-педагогічна проблема адаптації учнів до навчання в період епідемії.
18. Методи роботи класного керівника з питань розвитку соціально-емоційного інтелекту та дієвої емпатії.
19. Підготовка до атестації – програма творчості (захист портфоліо педагога).
20. Інтерактивні форми взаємодії з родинами учнів – нова модель співпраці (аналіз досвіду роботи в умовах карантину).

Орієнтовна тематика для обговорення на психолого-педагогічних семінарах на першому (концептуально-діагностичному) етапі роботи над обласним науково-методичним проектом «Педагогічні стратегії розвитку самоефективної особистості в освітньому просторі Нової української школи»

1. Розвиток самоефективної особистості: інтеграція зусиль суспільства, школи, родини.
2. Навчальна самоефективність та закономірності її формування на різних вікових етапах розвитку учня.
3. Формування мотиваційного компоненту самоефективності в контексті компетентнісного підходу до організації освітнього процесу.
4. Розвиток навичок особистісної рефлексії як важливо-го компоненту самоефективності учня.
5. Технології командної взаємодії учасників освітнього процесу Нової української школи.
6. Проектна технологія та особливості її застування в умовах дистанційного та замішаного навчання.
7. Особливості формування ціннісних пріоритетів і життєвих компетентностей учнівської молоді в умовах кризи та пандемії.
8. Соціально-емоційне та етичне навчання як метод морального виховання учнів.
9. Сучасні практики соціальної та психолого-педагогічної підтримки дітей у складних життєвих обставинах.
10. Дидактичні можливості різних форм навчання: традиційної, дистанційної, змішаної (теоретичні та практичні аспекти).
11. Педагогічне управління самостійною роботою учнів в умовах дистанційного навчання.
12. Особливості диференційованого та індивідуального підходу до учнів у різних видах навчання.
13. Педагогічні технології підтримуючого контролю знань.
14. Комфортні умови навчання як умова розвитку самоефективної особистості.
15. Психологічно-педагогічні умови адаптації учнів до нових умов навчання у період карантину.
16. Стратегії навчання та розвитку самоефективності обдарованих дітей різного віку.
17. Педагогічна підтримка родин і допомога батькам у період карантину та кризи: досвід і нові можливості взаємодії.
18. Стереотипи та упереджені судження у свідомості педагога та етичні установки щодо їх подолання.
19. Педагогічна рефлексія у діяльності вчителя як умова його професійного зростання.
20. Використання можливостей сучасного освітнього середовища для організації навчання дітей з особливими потребами.

Теорія і практика НУШ: теоретичне обґрунтування освітніх реформ і практична підтримка суспільства

Р е ф о р м у в а н н я освітніх інституцій по- требує теоретичного обґрунтування освітніх реформ і широкої під- тримки у суспільстві (на- вчальний посібник Сагу- ченко В.В. «Теоретико- методологічне обґрунту- вання реформування освіт- ніх інституцій»). Розгля- немо тему за вищезазна- ченими двома тезами.

I. Теорія. Ми є свідками того, що радикальні зміни, які відбуваються в усіх сферах життєдіяльності сучасних суспільств, стосуються також і освітніх інституцій, які упродовж тривалого часу існували у модусі наздоганяючої модернізації і досі залишаються консервативними. Незважаючи на нагальну потребу трансформації сучасної освіти, зусилля освітніх реформаторів наштовхуються на опір з боку певних структурних елементів освітніх і виховних систем і відповідних організацій. Ця тенденція спостерігається не тільки на пострадянському просторі, а й у розвинутих країнах Заходу, де субкультура інформаційного суспільства розвивається більш прискореними темпами, впливаючи на сучасну культуру в цілому. В українських національних контекстах ця тема значно посилює свою актуальність, бо освітня євроінтеграція, задекларована і закріплена у багатьох законодавчих актах України, потребує інституційних змін у системі вітчизняної освіти, стратегії реформування якої недостатньо ураховують ризики прискорених трансформацій освітніх

інституцій за моделью наздоганяючої модернізації. Це завдання ускладнюється необхідністю їх очищення від напластвувань тоталітарних структур і визначення національних пріоритетів у системі освіти.

Посилення функціональної ефективності освітніх інституцій для України є однією з умов її самоствердження як незалежної держави з потужним економічним потенціалом. У сучасній філософії освіти освітній інституції та їхній репрезентації у культурі розглядаються здебільшого в статці, а їхній досвід самоорганізації взагалі залишається за межами теоретичного аналізу. Розгляд теми висуває запит на внесок до усунення цієї «сліпої плями» у проблемному полі філософії освіти, яка заважала розгляду як зовнішніх, так і внутрішніх механізмів саморозвитку освітніх інституцій, що не враховуються освітнім менеджментом і маркетингом. Розуміння теорії дає можливість для подальшого практичного застосування результатів у процесі здійснення освітніх реформ в Україні, визначення їх пріоритетних завдань, зменшення ризиків у процесі трансформації освітніх інституцій у сучасних соціокультурних контекстах, у розробці інноваційно орієнтованої освітньої політики. Освітні інституції необхідно розглядати як структури, які утворюють каркас системи освіти на різних рівнях її функціонування. Суттєвим є те, що організаційними і культурними формами освітніх інституцій виступають освітні установи різного рівня, які є відносно автономними і водночас системно пов'язаними між собою.

У лекції адаптується відповідно до специфіки освітніх інституцій спостереження, що стосується політичних інституцій, а саме: здатність інституцій до самоорганізації і трансформації

Розгляд освітніх інституцій не в статці, а в динаміці дозволяє виділити зовнішню і внутрішню логіку їх трансформацій. Внутрішня логіка змін інституцій освіти і виховання формується через процедури саморефлексії, які можна деталізувати, спираючись на методологічну програму теорії соціальних систем, застосовану в описах освітніх інституцій. Саме процедура самоопису сприяє самоорганізації освітніх інституцій, змінюючи розуміння змісту і суспільного покликання освіти.

Інституційний підхід, що спирається на методологічні настанови неоінституціоналізму, дозволяє поєднати досвід аналізу освітніх інституцій у парадигмі біхевіоризму з теоріями організаційного навчання і настановами корпоративної етики, які впливають на моральний клімат в академічних спільнотах і шкільних колективах, сприяючи перетворенню школи на життєвий світ дитини. На відміну від культурно-антропологічних і соціально-антропологічних інтерпретацій інституцій у дусі компенсаторських концепцій, освітні інституції націлені не на компенсацію, а на трансценденцію, на самопревершення і самоудосконалення, шлях до якого прокладається через освіту.

Зовнішні чинники, що впливають на трансформації освітніх інституцій, обумовлюються відповідними соціокультурними і політичними контекстами. Обмеження інституційного підходу, застосованого до освітніх реалій, полягають у спробах розв'язати усі освітні проблеми на формально-організаційному рівні, що виступає чинником дестабілізації як суспільної системи, так і системи освіти. Подолання таких обмежень у сучасному філософсько-освітньому дискурсі здійснюється через залучення досвіду

соціально-антропологічних і культурно-антропологічних концептуалізацій освітніх інституцій та їхнього функціонального потенціалу.

У неогегельянських концептуалізаціях здійснюються трансформації гегелівської теорії освіти як культури із залученням антропологічної складової і на основі діалектики загального та особливого, яка конкретизується як взаємообумовленість виховних та освітніх інтенцій держави й особистості. У цій парадигмі освітні і виховні інституції задають «правила гри» у культурному і соціальному просторі, забезпечуючи передбачуваність не тільки поведінки та життєтворчості індивідів, а й розвитку суспільства, напрям розвитку якого далеко не в останню чергу задається освітою. Ці положення радикалізуються у постмаркситських дослідженнях інституційних змін в освіті в контекстах масової культури, суспільства споживання і суспільства розваг. Зміни, що відбуваються в таких суспільствах, спричиняють деформацію освіти, яка перетворюється на напівосвіту і спричиняє відповідні патології у формуванні особистості, що загрожує руйнації освіти. Тенденції трансформації освітніх інституцій у цьому напрямку оцінюються в опціях футурофобії і футуроідилії сучасної еманципаторської педагогіки.

Оцінка людинотворчого потенціалу освітніх інституцій з позицій свободи і у бінарному коді «бути-versus-мати») надає поштовх їхнім трансформаціям у напрямку відкритості та демократизації, тим самим створюються умови для легітимації альтернативних організаційних форм освіти, де домінує вже їх власна логіка, яка, щоправда, узгоджується із суспільною (сучасні вальдорфські

школи, школа Саммерхілл О. Ніла). Обґрунтовується необхідність ураховувати при розгляді тенденцій розвитку освітніх інституцій їхні культурні координати, а саме національний і глобальний рівні культурних репрезентаций освітніх інституцій, де локальна закріплена єдність їх організацій співіснує з екстериторіальними організаційними формами освіти. Інтеркультурна і полікультурна освіта передбачають наявність гнучких форм організації.

У випадку її суспільно-адекватної позиції і гуманістичної світоглядної організації ця освіта не суперечить цілям національно-патріотичного виховання, а навпаки, посилює його настанови і цінності, сприяючи формуванню постконвенціонального патріотизму на високорозвинутій моральній свідомості. Десинхронізація таких культур може спричинити появу так званих ретроінновацій, актуалізацію смислів колективного несвідомого.

Інституалізація езотеричних шкіл, школи розвитку і розширення свідомого у парадоксальний спосіб застосовують педагогічну раціональність для легітимації іrrаціональних закритих виховних практик, які є амбівалентними як за своєю метою, так і за наслідками.

Завдяки культурологічному повороту освітні інституції стали розглядатись в динаміці, у різних ситуативно домінуючих соціокультурних контекстах (культура дозвілля, шкільні культури, медійна культура, субкультура інформаційного суспільства та ін.), що створює певний хаос освітніх пропозицій та ускладнює раціональний вибір для індивідів у горизонті невизначеного майбутнього.

Культурологічний поворот у розгляді тенденцій і досвіду самоорганізації

Далі – на стор. 11

Закінчення.**Початок на стор. 10**

сприяв актуалізації феноменологічної методології, яка застосовується при розгляді тенденцій конструктування і змін педагогічної реальності, педагогічної культури у її фаховому і корпоративному аспектах, шкільних культур і шкільних міфів. Шкільна культура як культура окремої школи конституюється на перехресті реального, символічного та уявного. Шкільні культури створюють імідж і репутацію школи. Порівняльний аналіз різних шкільних або академічних культур на рівнях синхронії та діахронії дозволяє розкрити саморозуміння відповідних навчальних закладів і визначити їх здатність до само-новлення. Розглядаються можливості створення із хаосу освітніх пропозицій порядку, але не за тоталітарною моделлю уніфікації, а через їхню здатність до мобілізації спільних ресурсів та оптимізації функціональної спроможності у досягненні поставлених педагогічних цілей.

Синергетичне злиття різних напрямів виховання є засобом посилення виховного впливу на особистість, адже не порушує її свободи та автономії. Воно принципово відрізняється від комплексного підходу до виховання, де ідеологічні настанови забезпечували інтеграцію різних освітніх і виховних практик.

Самоорганізація освітніх інституцій найбільш чітко простежується у досвіді освіти для дорослих, однією з теоретичних основ якої виступає андрогогіка, виявляються методологічні можливості аналізу освітньої проблематики у різних напрямах комунікативної філософії, розкривається методологічний потенціал теорії комунікативної дії, яка дозволяє розглянути освітні інституції разом із суб'єктами комунікативних і стратегічних дій. Регулятивний конструкт ідеальної комунікативної спільноти орієнтує агентів та адресатів

освітніх і виховних дій на досягнення консенсусу у розумінні перспектив розбудови освітніх інституцій. Але ця теорія потребує доповнення методологічними напрацюваннями Н. Лумана, в теорії самореферентних соціальних систем якого освітні інституції, передусім система виховання, розглядаються як самореферентна комунікація, в ході якої виявляються внутрішні парадокси освітніх і виховних практик, які хибно інтерпретуються у системних самоописах як організаційні та інституційні і такі, що потребують реформаторських зусиль ззовні, хоча можуть усунути таку парадокальність через селекцію смислів власного авто-поезісу. Артикуляція системних порушень припускає контингентні реакції на них і конфлікт інтерпретацій повідомлень про стан і перспективи розвитку освітніх інституцій, які потребують часткових змін, а не радикального реформування.

Зведення комунікації щодо освітніх інституцій і педагогічних відносин до індивідуальних освітніх та виховних практик в екзистенціально-антропологічній парадигмі до ущільненої комунікативної інтеракції відбувається у вигляді екзистенціальної зустрічі між Учителем і Вчителем. Комунікативна взаємодія, що відбувається між ними, виходить за межі звичайного педагогічного діалогу через протиставлення системних освітніх інституцій як «постійних форм виховання» екзистенціально значущим «нестійким формам виховання» (напучування, пробудження, озаріння). Усі три можливості аналізу освітніх інституцій з позицій сучасної комунікативної філософії вказують на широкий діапазон їхніх семантик, зміни яких виступають індикаторами у напрямку модернізації або демодернізації. Доводиться необхідність створення міждисциплінарних синтезів при розгляді трансформацій і самоорганізації освітніх інституцій,

тенденції розбудови яких тісно пов'язані з розвитком політичних та економічних інституцій, ринком праці, реальним і уявним попитом на окремі напрямки вищої освіти.

Методологічний потенціал міждисциплінарного підходу відповідає як предмету дослідження, так і становам неоінституалізму, які поглиблюють розуміння механізмів само-новлення освітніх інституцій. Суб'єктний аспект освітніх інституцій (діти, вчителі, батьки, їхні інтеракції в межах побутової і національної культури) вимагають застосування психолого-педагогічної аргументації. Філософсько-освітні узагальнення на основі міждисциплінарних синтезів дозволяють поглибити холістичні концептуалізації освітніх інституцій і уточнити їх окремі моменти. Розуміння теорії розвитку і самоорганізації освітніх інституцій допомагає практичному становленню НУШ.

II. Практика. НУШ потребує широкої підтримки суспільства. Деякі факти, що свідчать про необхідність такої підтримки. За **Комунікаційною стратегією МОН України 2017-2020 (схвалено рішенням Колегії МОН від 26.05.2017 № 4/1-15):**

1. Реформа освіти не входить у п'ятірку реформ, про які громадяни знають;
2. Відсутнє першочергове бажання дізнатися про реформу в порівнянні з іншими темами;
3. 53 % довіряє системі освіти;
4. Тема освіти висвітлюється менше за інші актуальні урядові теми.

Практичній реалізації громадянських та соціальних компетенцій, що запроваджуються у Новій українській школі може допомогти робота за проектом «Соціальне партнерство як платформа для підтримки освітніх реформ». Філософія цього проекту спонукає всіх учасників освітнього процесу до перегляду своїх можливостей, оцінювання та визначення практичних досягнень, які ми сьогодні

відносимо до соціальних компетенцій. Вони вчать: визначати сильні та слабкі сторони роботи навчально-го закладу, що працює за моделлю Джона Дьюї; визначати потреби під час процесу навчання та вирішувати проблеми у місцевій громаді; вчити працювати у команді, з іншими установами та зацікавленими сторонами щодо подальшої співпраці; оцінювати свою роботу з місцевою громадою; вміти визначити загальні принципи діяльності та послуг на базі школи. У подальшому це дає можливість: визначити рівень розвитку та пріоритети майбутніх спільніх дій; слідкувати, щоб уся місцева громада була задіяна у програмах, спрямованих на вирішення проблем і задоволення потреб; заливати батьків до процесу прийняття рішень щодо якості освіти для їхніх дітей та участі у житті школи.

У сучасному складному соціумі ми помічаємо, що школа не повинна лише зосереджуватися на навчанні. На сьогоднішній день багато учнів заличені у позашкільну діяльність. Тому, одним із завдань школи є створення особистісно орієнтованих програм для покращення навчання у співпраці з партнерами з місцевою громадою.

У суспільстві, що будується на демократичних засадах, а не є різновидністю тоталітарного режиму, питання організації і управління стосуються не тільки вузького кола керівників і спеціалістів, але й усіх людей, які беруть участь у спільній організованій чи самоорганізованій діяльності і зацікавлені у досягненні високої результативності своїх трудових і творчих зусиль в системі раціонально організований роботі, побудованій на демократичних та науково обґрунтованих засадах (Гвишиані, 1998). За умов сьогоднішніх змін в управлінській діяльності передача повноважень або їх частковий перерозподіл помітно ослабить тиск керівників навчальних закладів на особистість учнів, педагогів, батьків, тому що ми маємо розповсюдити ці повноваження на такому рівні (якщо це стосується взаємодії школи з батьківською громадою), на якому люди особисто знайомі один з одним, готові і спроможні напряму вирішувати свої спільні проблеми, повною мірою використовуючи свій батьківський потенціал (Тойнбі, 1996).

Якщо сьогодні ми маємо завдання перебудувати систему, то при виконанні цього завдання ми повинні передбачити виникнення «нового рівня організації з якісно новими структурами і необхідними новими формами управління, що зорієнтовані на вибір тих стратегій, які б забезпечували виживання системи. Оскільки освіта як підсистема таких мегасистем як: культура, економіка, релігія, політика та багатьох інших не лише самоорганізовується і самоудосконалюється, але й зазнає соціального управління, то необхідно враховувати, що саме динаміка співвідношення внутрішніх і зовнішніх регуляторів її буття та розвитку і визначатиме, які потенціальні внутрішньо детерміновані тенденції реалізовуватимуться, а які залишатимуться в стані можливості. Синергетичне розуміння ролі цих регуляторів застерігає від таких форм їх впливу: чиновницько-бюрократичного, командно-директивного, ідеологічно-догматичного та надміру політизованого». Це вимагає від нас упровадження культуро-дповідного і людиновідповідного синергетичного управління, яке враховувало б саморегуляцію освітніх систем. Тому важливо в цьому контексті є роль органів громадського самоврядування, зокрема батьківського самоврядування, що не допускали б волюнтаристського насилия над соціокультурними організаціями, якими є і освітні системи як складові системи освіти (Євтодюк, 2004). **Валентина САГУЙЧЕНКО, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Академії**

Створення інклюзивного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти

Сучасний заклад дошкільної освіти базується на демократичних цінностях і поважі до основних прав людини та створює умови для максимальної участі в освітньому процесі усіх дітей, зокрема й дітей з особливими освітніми потребами.

Для формування у дитини дошкільного віку життєвих компетентностей дуже важливо створити таке освітнє середовище, яке відповідатиме потребам і можливостям кожної дитини та забезпечить належними умовами для навчання і виховання відповідно до Базового компонента дошкільної освіти. Інклюзія передбачає пристосування закладу освіти до потреб дітей, зміни в системі навчання та безбар'єрне інклюзивне освітнє середовище. А для дитини з обмеженими можливостями здоров'я важливо отримувати в такому інклюзивному середовищі корекційно-розвивальні послуги, спрямовані на усунення порушень психофізичного розвитку дитини та ранню соціалізацію.

Інклюзивна група в закладі дошкільної освіти – це група, в якій разом виховуються і навчаються нормотипові діти та діти з психофізичними порушеннями.

До категорії дітей з порушеннями психофізичного розвитку відносяться діти:

- з порушенням слуху (глухі, зі зниженням слухом);
- з порушенням зору (сліпі, зі зниженням зором);
- з порушенням інтелектуального розвитку (затримка психічного розвитку);
- з мовленнєвими порушеннями (тяжкі порушення мовлення);
- з порушеннями опорно-рухового апарату (ДЦП тощо);
- із синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю (СДУГ);
- зі складними порушеннями розвитку (комбіновані порушення);
- із захворюваннями серцево-судинної системи;
- з розладами аутичного спектру (діти з аутизмом).

Інклюзивне освітнє середовище – сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільногонавчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх особливих потреб і можливостей.

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні одним із можливих варіантів включення дитини з обмеженими можливостями здоров'я в освітній простір є інклюзія, яка означає, що дитині з психофізичними порушеннями надається право відвідувати заклад освіти, в якому створене необхідне інклюзивне освітнє середовище і надаються відповідні додаткові послуги, що приносять користь від спільногонавчання та виховання зі здоровими однолітками.

Вимоги до середовища:

- безпечне;
- комфортне;
- розвивальне.

Головне завдання інклюзивного середовища – подолання відхилень у розвитку вихованця з обмеженими можливостями здоров'я та профілактика небажаних негативних тенденцій.

Як зазначає Т.Г. Зубарєва, інклюзивне освітнє середовище характеризується системою ціннісного ставлення до навчання, виховання і особистісного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, а також сукупністю ресурсів (засобів, зовнішніх і внутрішніх умов), їх життєдіяльності в закладі освіти і спрямованістю на реалізацію індивідуальних освітніх стратегій вихованців (Кузава І.Б. «Роль інклюзивного середовища у формуванні особистості дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку», Педагогічна освіта: теорія і практика, 2012, Вип. 11).

У психолого-педагогічній науці визначено основні компоненти інклюзивного середовища (безбар'єрне фізичне і психічне середовище, спеціальні умови навчання і виховання), а також критерій його успішного розвитку (збільшення в освітньому закладі не лише кількості дітей з обмеженими можливостями здоров'я, але й їх здорових однолітків, рівні можливості в отриманні педагогічної корекції і психологічної підтримки для всіх вихованців, відкритість і доступність інклюзивного середовища як для дітей, так і для їх батьків).

У листі Міністерства освіти і науки України від 25.06.2020 № 1/9-348 «Щодо створення інклюзивного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти» надаються рекомендації щодо створення універсального дизайну та розумного пристосування будівель, приміщень і прибудинкових територій, ресурсної кімнати в закладах дошкільної освіти.

Універсальний дизайн у сфері освіти – дизайн предметів, довкілля, освітніх програм та послуг, що забезпечує їх максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну. Універсальний дизайн передбачає максимальне врахування особливих освітніх потреб користувачів того чи іншого продукту та послуги ще на етапі планування їх дизайну (навчальний посібник Порошенко М.А. «Інклюзивна освіта»).

Принципи універсального дизайну:

1. Рівність і доступність використання.
2. Гнучкість використання.
3. Простота та зручність у використанні.
4. Сприйняття інформації з урахуванням сенсорних можливостей людей і зовнішніх умов.
5. Мінімалізація помилок.
6. Незначні фізичні зусилля.
7. Наявність необхідного розміру і простору під час дій і рухів.

Розумне пристосування здійснюється, коли продукт чи послуга вже створені, але потребують їх адаптації відповідно до особливостей дітей.

Прагматичними альтернативами за відсутності універсального дизайну для навчання і виховання є *адаптація та модифікація* освітнього середовища і програми.

Адаптації змінюють характер навчання, не змінюючи суттєво зміст, понятійну сутність освітнього завдання й очікувані результати.

Зокрема можуть використовуватися такі види адаптацій:

- пристосування середовища;
- психолого-педагогічна адаптація;
- адаптація навчального матеріалу.

Модифікації змінюють характер навчання, змінюючи зміст або понятійну сутність освітнього завдання та очікувані результати.

До модифікацій належать:

- зміна тривалості періоду навчання;
- суттєва зміна освітнього середовища, змісту, ресурсів і матеріалів;
- форми представлення завдань;
- способи оцінювання.

Зазначимо, що будь-які види модифікацій необхідно обговорювати з родиною дитини, оскільки в більшості випадків модифікація змінить те, що дитина повинна знати й уміти робити.

Важливим кроком на шляху формування ефективного інклюзивного освітнього середовища для дітей з психофізичними порушеннями є створення в закладі дошкільної освіти *ресурсної кімнати*.

У листі МОН України «Щодо створення інклюзивного освітнього середовища» зазначено, що при будівництві (реконструкції) нових закладів дошкільної освіти обов'язково потрібно проектувати на першому поверсі будівлі групового осередку для інклюзивної групи, в якому додатково повинна бути розміщена ресурсна кімната.

Основне призначення ресурсної кімнати в закладі дошкільної освіти – створення комфорктного простору для організації освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами на основі застосування освібистично-орієнтованих методів. Ресурсна кімната має бути зручною та затишною, водночас максимально функціонально, спеціально обладнанням, безкаркасними меблями тощо.

Використання сенсорної кімнати допоможе

дитині з обмеженими можливостями здоров'я відволікти

сь від освітнього процесу, розслабитись і заспокоїтись.

Отже, пристосування закладу дошкільної освіти до потреб усіх дітей, зміни в системі навчання та виховання, безбар'єрне освітнє середовище, отримання дітьми з психофізичними порушеннями корекційно-розвивальних послуг є невід'ємною частиною інклюзивного простору та забезпечить основу для належної організації дошкільної освіти дітей з особливими освітніми потребами.

Наталія ОЛЕФІР,
старший викладач
кафедри дошкільної та
початкової освіти Академії

Особливості становлення життєвої компетентності дошкільника у різних соціальних інституціях

Прийшовши із сім'ї до закладу дошкільної освіти, дитина стикається з новими для себе умовами та правилами співжиття, до якого часто буває не готовою. Об'єднання зусиль сім'ї та закладу дошкільної освіти покликане допомогти створити широкий розвивальний простір, сприятливий до повноцінного буття дитини в сім'ї та закладі дошкільної освіти.

На часі – складна і відповідальна просвітницька робота дошкільного закладу, спрямована на розкриття і поглиблення уявлень членів родин про сучасні освітні завдання, роль вікових та індивідуальних особливостей дитини в її особистісному становленні, сутність компетентності як інтегрованої якості особистості.

Завдання співпраці:

- налагодити партнерські стосунки, які б гарантували всім учасникам освітнього процесу рівність у розв'язанні спільних завдань, право на активну та конструктивну позицію;
- визначити спільні та специфічні завдання для сім'ї і дошкільного закладу, оприлюднити їх, означити «демаркаційні» лінії, залишити за кожною зі сторін право на свою особливу роль у вихованні дитини;
- базувати взаємодію на оптимістичній гіпотезі розвитку кожного учасника освітнього процесу, визнавати його право на помилку, надавати можливість її виправити;
- узгодити розклад життя і діяльності дитини в сім'ї та дошкільному закладі, зробити його взаємодорівнюючим;
- створити атмосферу спільних інтересів педагогів і батьків, взаємопідтримки, взаєморозуміння партнерів у проблемі одне одного;
- активізувати педагогічний потенціал родини, пояснити свідоме ставлення до материнських і батьківських функцій, збагачувати виховні уміння батьків, підтримувати їх упевненість у своїх педагогічних можливостях.

Зміст співпраці:

- роз'яснення батькам необхідності формувати компетентність особистості у дошкільному віці;
- створення в сім'ї та дошкільному закладі сприятливих умов для формування компетентності дошкільників, умінь поводитися гнучко, вчиняти адекватно,

З перших днів життя дитина поступово набуває соціального досвіду. Спочатку в середовищі сім'ї, потім у різних соціальних інституціях, які доповнюють та урізноманітнюють вплив сімейного виховання.

На етапі дошкільного дитинства провідною соціальною інституцією, покликаною забезпечити різnobічний розвиток дошкільника, є заклад дошкільної освіти. Саме гармонійна взаємодія дитсадка із сім'єю є запорукою щасливого дитинства, формування основ повноцінної особистості, реалізації творчого потенціалу дитини.

діяти доцільно, співвідносити вимоги зі своїми бажаннями та можливостями;

- інформування та допомога батькам в ознайомленні з освітніми лініями чинної програми, за якими працює група;

- надання батькам інформації показників життєвої компетентності, їх сформованості по кожній віковій групі;

- розкриття важливості матері та батька у вихованні хлопчика і дівчинки, об'єднання зусиль дорослих для розв'язання складних проблем статевого виховання в дошкільному віці;

- допомога батькам у виборі доцільної поведінки в ситуаціях, пов'язаних з «незручними запитаннями» щодо статевої належності та стандартів статево-рольової поведінки;

- просвіта батьків щодо необхідності збалансувати в дитині різноспрямовані, проте однаково важливі для її повноцінного розвитку, життєві тенденції – до реалізації своїх природних здібностей і водночас самозбереження; інтеграції у дитяче товариство і захист своїх індивідуальних інтересів, пристосування до соціальних вимог і конструктивних впливів;

- сприяння в сім'ї та дошкільному закладі прагненням дошкільників бути самостійним, висловити особисту думку, здійснити власний вибір, приймати раціональне рішення, взяти на себе відповідальність за його наслідки;

- формування у батьків віри в можливості дитини; оснащення членів родин способами виховання у синів і доньок почуття впевненості в собі, уміння розраховувати на свою здібності та якості, підтримувати себе у складних ситуаціях, довіряти власному життєвому досвіду, своїм життєвим враженням і відчуттям;

- психологізація просвіти батьків, ознайомлення їх з новою лексикою, пов'язаною

з упровадженням у практику особистісно орієнтованого підходу до освіти дошкільника;

- переорієнтація батьків з дорослої на дитячу модель буття дошкільника в сім'ї, роз'яснення шкідливості систематичного залучення дитини до дорослого життя з його проблемами, конфліктами, уподобаннями, заняттями, способом життя, зовнішнім виглядом, ролями, переживаннями тощо;

- налаштування рідних дорослих на важливість формування в дошкільника оптимістичного світогляду, культтивування інтересу до дитячих видів діяльності, художніх творів, телепередач, плекання радісного відчуття дитинства;

- роз'яснення батькам значення дошкільного дитинства, його особливої ролі, переведення акцентів з підготовки дитини до школи, раннього залучення до гуртків і секцій, роботи на комп'ютері, навчання іноземних мов на розвиток її життедіяльності, особистісної зрілості як зафору успіху.

Умови оптимізації співпраці:

- створення в процесі спілкування атмосфери довіри, взаєморозуміння, культування терплячості, витривалості, доброзичливості, розсудливості, виваженості, привітності, відкритості для контактів;

- налагодження діалогу, вдосконалення вміння вислуховувати матір і батька, адекватно реагувати на почуте, брати сказане до уваги, запилювати про незрозуміле, сумніватися, співпереживати у складних ситуаціях;

- дотримання етики партнерства: педагог зберігає конфіденційність отриманої від батьків інформації (прі-наймні, інтимного характеру, довіреної у відвертій розмові);

- здатність педагога поставити себе на місце конкретних батьків, подивитись на проблему їхніми очима. Уміння

інтереси, характер тощо), приділення уваги неповним, розлученим, з повторним шлюбом, – конфліктним сім'ям, батькам дітей-новачків, добір найдоцільніших способів ведення розмови, продумування її плану, об'єднання батьків за подібними проблемами;

– приділення особливої уваги ослабленим дітям, тим, які часто хворіють, емоційно неврівноваженим, гіперактивним, хлопчикам і дівчатам з утрудненнями в розвитку, відповіді батькам на запитання, пов'язані з особливостями їх виховання і навчання; підтримка батьків у вирішенні проблем, що стихійно виникають;

– заличення батьків до виховного процесу закладу дошкільної освіти, надання їм права за власним бажанням знайомитися з його життям, спостерігати за діяльністю своєї дитини; підтримка педагогом матері і батька у великих чеканнях щодо своєї дитини;

–

– підтримка педагогом почутия гідності батьків: він не картає дитину та рідних дорослих у присутності один одного та сторонніх, не ображає і не принижує, не звинувачує їх, знаходить щирі слова, запрошує до спостережень за поведінкою дитини, дає корисні поради щодо опсередкованого впливу замість прямого висловлювання;

– прояв поваги до дитини та її батьків навіть за умови неприйнятності поведінки неуспішної діяльності дитини, надання йому шансу переробити заново погано зроблене, віправити помилку, поліпшити свої досягнення, визнати свою неправоту;

– сприяння природному бажанню батьків спілкуватися з дитиною у домашніх умовах і на самперед як із сином (донькою), в якого (якої) безліч суті людських запитань та проблем, що потребують обговорення з рідними дорослими, а не як з майбутнім учнем, якого слід навчити читати, писати, лічити, розв'язувати задачі; підтримувати орієнтацію на рідну домівку як на «захисну нішу», а не міні-школу;

– регуляція свого емоційного стану, утримання від імпульсивної поведінки до негативно забарвлених висловлювань на адресу дитини або її батьків, культтивування врівноваженості як важливого складника культури взаємодії;

– реалізація диференційованого підходу до батьків кожного вихованця, врахування особливості родини (склад сім'ї, вік батьків, освіта, стаж шлюбного життя, кількість дітей, досвід батьківства, матеріальний статок, умови проживання, професійні

Аби спонукати батьків до спільної з педагогами участі в розвитку дитини, – рекомендується залиchatи батьків до планування роботи закладу дошкільної освіти (для прикладу: представників батьківського комітету, групи батьківської ініціативи, спільні творчі групи педагогів та батьків).

Для досягнення ефективності у взаємодії з батьками важливо проявити відкритість до спілкування, з першої зустрічі орієнтувати батьків на конструктивність у розв'язанні всіх питань щодо перебування дитини в закладі освіти.

Валентина КУПРІЕНКО,
методист навчально-методичної лабораторії дошкільної та початкової освіти Академії

Серпневі рекомендації

Продовження.

Початок на стор. 20.

• предметну – в навчальних модулях немає поділу на уроци мови та читання, а представлена мовно-мовленнєві завдання на основі літературних творів і медіатекстів, які опрацьовуються в межах програми;

• змістову – в одному навчальному модулі представлена усі змістові лінії, подані в Типовій освітній програмі;

• особистісну – навчальні модулі розроблені в такий спосіб, що вчитель, спираючись на них, зможе вибудовувати на уроках ситуації комунікативного спрямування, ураховуючи учнівський досвід і потреби, а також здійснювати формувальне оцінювання, пропонуючи учням взаємооцінювання та самооцінювання. Прояви різних рівнів інтеграції мають бути добре усвідомленими вчителем для продуктивної роботи з модулями.

Як проявляється міжгалузева інтеграція в навчальних модулях?

Літературні тексти, надані для опрацювання в навчальних модулях, пов’язані за змістом з темами інтегрованого курсу «Я досліджую світ» («Подорожуємо і відкриваємо світ», «Між минулим і майбутнім», «Чарівні перетворення», «Енергія», «Світ невідомий», «Світ невидимий», «Приховані можливості речей», «Погода вдома», «Я – людина»), що дозволяє в різний спосіб у процесі роботи над текстом впливати на формування інших, крім «володіння рідною мовою», ключових компетентностей, визначених Стандартом початкової освіти.

Як проявляється предметна інтеграція в навчальних модулях?

Наявність мовно-мовленнєвих вправ дозволяє на одному уроці розв’язувати завдання як мовної, так і літературної освіти, які традиційно розв’язуються на окремих уроках. Такий інноваційний підхід принципово змінює розуміння сучасною школою поняття «урок української мови». Якщо традиційно на уроках української мови панував словоцентричний підхід до вивчення мови, то в уроках інтегрованого курсу на уроках української мови з’являється можливість зреалізувати текстоцентричний підхід до вивчення мови, який добре себе зарекомендував у країнах Західної Європи, Великій Британії, США, Канаді.

Як проявляється змістова інтеграція в навчальних модулях?

Ключова компетентність «вільне володіння українською мовою», виявляється в безпосередньому та опосередкованому спілкуванні. Змістова лінія «Взаємодіємо усно» дозволяє залучити учнів до сприймання, перетворення, виокремлення, аналізу й інтерпретації, оцінювання та використання усної

інформації в умовах безпосереднього спілкування (бесіда, дискусія в класі, мікродискусія в групі, обговорення в парі тощо). Для становлення комунікативної компетентності в умовах опосередкованого спілкування (на відстані, у просторі та часі) запропоновано змістові лінії «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа». Змістова лінія «Досліжуємо мовлення» забезпечує дослідження мовних закономірностей і формування на цій основі свідомих мовленнєвих умінь (орфоепічних, лексичичних, граматичних, правописних, стилістичних, словотвірних). Також у межах цієї змістової лінії учні опановують виражальні засоби художніх текстів, що в цілому сприяє творенню індивідуального стилю мовлення. Змістова лінія «Театралізуємо» слугує розвитку комунікативних умінь учнів, зокрема вміння моделювати різні ситуації спілкування, обирати відповідні комунікативні стратегії, досліджувати несловесні засоби спілкування. Щоб усі ці змістові лінії реально впливали на становлення компетентності, вони мають розгорнатися в межах кожного навчального модуля.

Як проявляється особистісна інтеграція в навчальних модулях?

У модулях навчальний матеріал розгортається навколо того чи іншого проблемного питання (на яке в учнів немає заздалегідь готової відповіді). Саме організація пошуку учнями відповіді на проблемне питання і стає засобом залучення їх до навчання. Звертаємо увагу на те, що в навчальних модулях є вказівка на використання найбільш продуктивної форми організації учнів з тим чи іншим завданням: фронтальної, групової, парної та індивідуальної роботи учнів.

Як календарно-тематичне планування пов’язане з навчальними модулями?

На основі навчального модуля інтегрованого курсу «Українська мова» учитель створює власне календарно-тематичне планування на тиждень (5 навчальних годин з 7 передбачених на мовно-літературну галузь). У власному плануванні можливе як 100 % відображення даного модуля, так і часткове. У разі, якщо у власному плануванні є відхилення у понад 75 %, – не можна вважати, що робота розгортається за цим модулем.

Чи можна використовувати додаткові навчальні посібники, працюючи за цими навчальними модулями?

Плануючи власну роботу, вчитель враховує індивідуальні можливості учнів (каліграфічні та орфографічні уміння, сформованість навички читання) і, у разі потреби, добирає додаткові завдання з інших джерел (підручників або робочих зошитів інших авторів) чи

створює власні дидактичні матеріали.

Як записувати тему уроку в журналі за цими навчальними модулями?

Проблемні питання, дібрани в модулі до кожного з 5 занять, учитель записує в журналі як тему уроку. Додатково, крім проблемного питання, у журналі учитель може позначити ще тексти або граматичний матеріал, який вивчається.

Чи потрібний конспект уроку за наявності модуля?

На основі цього модуля до кожного уроку учитель створює конспект уроку в довільній формі, де зазначає, які саме види діяльності він пропонуватиме учням. Якщо за основу заняття 100 % береться даний модуль, то вчитель зазначає скільки навчального часу він планує на те чи інше завдання. У модулі завдання за пропоновані таким чином, що у разі браку часу на одному уроці роботу з цими завданнями можна продовжити на наступному.

Як використовувати додатки до навчального модуля?

Кожний модуль включає необхідні дидактичні матеріали (тексти, яких немає в хрестоматії сучасної української дитячої літератури, ілюстрації до них, графічні організатори, таблиці тощо), які забезпечують виконання мовно-мовленнєвих вправ.

Учитель сам вирішує, як використовувати ці додатки: друкувати на всіх учнів чи на групу або пару, не друкувати зовсім, а скористатися зошитом для виконання аналогічної вправи, перенести завдання на дошку або використати проектор тощо.

Змістові лінії

Робота в межах змістової лінії

«Взаємодіємо усно»?

Для формування ключової компетентності «вільне володіння українською мовою» в умовах безпосереднього спілкування програма курсу «Українська мова» пропонує розгортали навчальну діяльність у межах змістової лінії «Взаємодіємо усно», де йдеться про взаємодію «мовець / слухач – слухач / мовець». Ця взаємодія складна, тому що для продуктивного спілкування мовець має вміти швидко перетворюватися на слухача, а слухач – на мовця, адже спілкування просто переривається у разі невиправданої затримки. Змістова лінія «Взаємодіємо усно»

передбачає залучення учнів до дій зі сприймання, перетворення, виокремлення, аналізу й інтерпретації, оцінювання та використання усної інформації в реальній мовленнєвій практиці (бесіда, дискусія у класі, мікродискусія в групі, обговорення в парі тощо). Ураховуючи те, що учні вдосконалюють своє вміння сприймати і короткі репліки в діалозі, і розгорнуте монологічне

висловлення, учитель пропонує учням для прослуховування, крім власного виразного читання текстів, аудіотексти у виконанні відомих акторів або авторів-письменників.

Як навчальні ситуації пов’язані з комунікативними цілями уроку?

Особливістю сучасного уроку української мови є наявність цілей комунікативного спрямування, реалізація яких стає можливою за умови створення навчальних ситуацій з урахуванням як теми, так і потреб учнів. Іншими словами: наскільки детально не був би продуманим конспект уроку, додавання або вилучення якогось завдання, формулювання завдання й форми його виконання – усе це залежить від реальних потреб учнів, які проявляються на конкретному уроці та оцінки вчителем ймовірності задоволити ці потреби в той чи інший спосіб в урочний час. Наприклад, якщо учні прийшли до школи в захваті від нового мультфільму і хочуть пригадувати епізоди, розігрувати ролі, які їм дуже сподобалися, то вчитель має враховувати ці учнівські потреби, пропонуючи додатково до запланованих завдання або уточнюючи наявні завдання запитаннями, які дозволяють учням пов’язати роботу на уроці з тим, чим вони захоплені в даний момент. Дуже важливо усвідомлювати, що ігнорування учнівських інтересів (заборона обговорювати на уроці щось, що виходить за межі теми, або стосується цікавої для учнів проблеми, то в такий спосіб, щоб якомога швидше позбутися її, і потім перейти від «неважливого» (учнівських потреб) до «важливого» (програмовий матеріал) – усе це не сприятиме зачлененню учнів до навчання.

Які види діяльності найбільш доречні у реалізації змістової лінії «Читаємо»?

Серед видів діяльності найбільшими для реалізації конкретної змістової лінії «Взаємодіємо усно» можна назвати слухання розповіді вчителя або однокласників, загальнокласна дискусія, діалог у парі, дискусія в малій групі, декламування улюблених віршів, сприймання на слух коротких віршів, загадок, створення схем, таблиць на основі почутого, створення розповіді про події з власного життя, ігри з розвитку творчого мислення, вправлення в скромовках, обговорення малюнків, фотографій, відтворення подій за фотографіями, слухання аудіозапису власної презентації, слухання аудіозапису власного інтерв’ю тощо.

Які напрями роботи передбачає змістова лінія «Взаємодіємо письмово»?

Змістова лінія «Взаємодіємо письмово» в програмі представлена паралельними напрямами роботи: 1) робота з усвідомленням комунікативної функції писемного мовлення (адресат, мета, ситуація, засоби); 2) робота з формуванням умінь редагувати написане.

Програма будується як система проблемних блоків. Набір очікуваних результатів у блоках не повторюється, хоча окремі результати можуть повторюватися. Досягнення очікуваних результатів забезпечується конструктивним нового знання в ході пошуку відповідей на проблемні питання і здійсненням різних видів діяльності з опорою на нове знання.

Далі – на стор. 22

Пріоритети соціально-гуманітарної освіти на 2020-2021 н. р.

У листі Міністерства освіти і науки України «Інформаційні матеріали про деякі питання організації виховного процесу у 2020-2021 н. р. щодо формування в дітей та учнівської молоді ціннісних життєвих навичок, профілактики булінгу (цькування), кримінальних правопорушень, вживання наркотичних і психотропних речовин та запобігання торгівлі людьми» від 20.07.20 року № 1/9-385 окреслено основні пріоритети у новому навчальному році.

Необхідно зазначити, що з 1 вересня 2020 року вступають в дію статті Закону України «Про повну загальну середню освіту», прийнятого 16.01.2020 № 463-IX (далі – Закон). Відповідно до Закону у закладах освіти виховний процес є невід'ємною складовою освітнього процесу і має ґрунтуються на загальнолюдських цінностях, культурних цінностях Українського народу, цінностях громадянського (вільного демократичного) суспільства, принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини та громадянина тощо.

Закон України «Про освіту» визначає право здобувачів освіти на захист під час освітнього процесу від приниження честі та гідності, будь-яких форм насильства та експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувача освіти. Постановою Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 року № 453 затверджено Державну соціальну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на період до 2021 року» та окреслено ключовою метою Програми – забезпечення послідовної імплементації положень Конвенції ООН про права дитини, розбудови ефективної системи захисту прав та інтересів дитини на рівні територіальної громади в умовах децентралізації, створення дружнього до дітей середовища відповідно до міжнародних стандартів і пріоритетів Стратегії Ради Європи з прав дитини (2016-2021 роки), а також досягнення Цілей сталого розвитку, у частині дотримання прав дітей. З метою створення безпечного освітнього середовища в закладах освіти наказом МОН від 28.12.2019 № 1646 затверджено Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) та Порядок застосування заходів виховного впливу.

Концепцією «Нова українська школа» передбачено формування ціннісного ставлення і судження у школярів, вміння вибудовувати доброзичливі й толерантні стосунки із учасниками освітнього процесу. Натепер держава гарантує кожному громадянину право на отримання безоплатної правової допомоги. Для використання в профілактичній роботі в закладах освіти на сайті Дніпровської академії неперервної освіти для здобувачів освіти розміщено інформаційні матеріали у рубриці «Попередження насилля».

Відповідно кафедра соціально-гуманітарної освіти Академії рекомендує з метою профілактики булінгу (цькування) у закладах освіти проводити роботу у таких аспектах:

- упроваджувати в освітній процес закладів освіти гурток «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації» і факультатив «Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе». Практичні рекомендації для вчителів області здійснюються на курсах підвищення кваліфікації, тренінгових заняттях та вебінарах.

- використовувати відеоролики «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Медіація – ровесників і ровесниць» і освітній електронний курс «Вирішує конфлікти та будує мир навколо себе» й інші, розміщені на інформаційних ресурсах МОНУ, Інституту модернізації змісту освіти та нашої Академії.

- розвивати медіацію здобувачів освіти, однолітків, створювати учнівсько-педагогічні служби порозуміння (створення шкільної системи служб порозуміння для

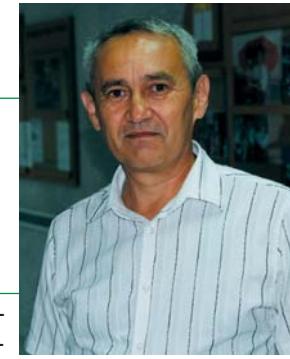
впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівна-рівній» і «вирішення конфліктів мирним шляхом у закладах освіти»).

- проводити освітню і профілактичну роботу з батьками, родинами, схильними до конфліктів, переслідувань, і законними представниками дітей з питань профілактики насильства, булінгу, формування ненасильницької моделі поведінки та вирішення конфліктів мирним шляхом. Єдність навчання, виховання і розвитку учнів забезпечується спільними зусиллями учасників освітнього процесу – учителів, здобувачів освіти, родини, батьків, громадськості. Адже сім'я залишається природним середовищем для фізичного, психічного, соціального і духовного розвитку дитини, її матеріального захисту, а також несе відповідальність за створення належних умов для цього. Саме вона має виступати основним джерелом матеріальної та емоційної підтримки, психологічного захисту, за собом збереження й передачі національно-культурних і загальнолюдських цінностей наступним поколінням.

Слід зазначити, що в сучасній Україні по-новому осмислюються й сприймаються механізми реалізації прав дітей. Це пов'язано з посиленням уваги з боку держави до інтересів дітей, удосконаленням механізму контролю за дотриманням чинного законодавства у сфері охорони дитинства, розвитком інституцій соціально-правового захисту дітей та багатьма іншими факторами. Адже по ручі із булінгом (цькуванням) великою проблемою в Україні є домашнє насильство. МОН, ІМЗО та Академією для використання у профілактичній освітній діяльності розроблено методичні рекомендації щодо формування у дітей і молоді нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, усвідомлення насильства як порушення прав людини, адресовані усім фахівцям, які працюють з дітьми та молоддю.

Актуальною залишається профілактична робота щодо протидії торгівлі людьми. У цьогорічному звіті Держпарламенту щодо торгівлі людьми зазначено, що нестабільність та брак доступу до життєво необхідних послуг через пандемію зробили ще більше людей вразливими до експлуатації торгівцями людьми. Традиційними для України проблемами залишаються сексуальний трафік та рабська праця жінок і дітей, де країна виступає водночас джерелом, транзитною точкою та пунктом призначення для таких злочинів. Вразливим прошарком населення залишаються і діти-сироти, зокрема ті, які перебувають під наглядом держави. Система освіти нашого регіону має велике освітньо-профілактичне можливості щодо попередження торгівлі людьми. Педагогічний процес значною мірою зумовлюється змістом освітніх предметів, який сприяє оволодінню знаннями про людину та суспільство, про права людини.

Особлива роль тут належить предметам соціально-гуманітарного циклу: історії, правознавству, суспільствознавству, громадянській освіті, літературі (українській та зарубіжній) тощо. Головні завдання навчально-виховних заходів із зазначених негативних явищ окреслюються в наступному – підвищити загальний рівень правової свідомості

Ключові питання сучасної шкільної мовно-літературної освіти, її українськоцентричність та спрямованість на формування компетентного учня-читача на уроках української мови та літератури

Мауть, це дивно, але ми починаємо звикати до сучасних життєвих викликів, реагувати на них адекватно, протистояти їм, близько відшукувати рішення та виходити зі складної ситуації. Такими непростими випробуваннями стали для нас: епідеміологічна ситуація, дистанційне навчання, завершення навчального року в карантинному режимі, проведення у загрозливій атмосferі ЗНО і, як не прикро, обговорення нового стандарту базової середньої освіти.

Понад рік триває історія громадського обговорення змісту мовно-літературної галузі в проекті нового Державного стандарту базової середньої освіти. Педагоги і науковці, представники культури й громадські діячі висловили занепокоєння, бо, внаслідок пропонованих у новому Державному стандарти змін, із системи середньої освіти могли зникнути навіть назви навчальних предметів «Українська мова», «Українська література», «Зарубіжна література». У проекті Державного стандарту ці надзважливі українськоцентричні предмети спочатку назвали «Словесність», потім українську мову, на щастя, виокремили і створили предмет «Літератури», потім – «оригінальна» і «перекладна» літератури, згодом – «література українською мовою (українських і зарубіжних авторів)...»

Філологічною спільнотою, учителями шкіл і викладачами закладів вищої освіти було підписано десять звернень до різних посадових осіб, органів влади, укладачів проекту з вимогами щодо обов'язкового збереження української мови, української літератури, зарубіжної літератури як окремих предметів у закладах середньої освіти України. Така активність громадськості дала певні результати: стандарт із інтеграцією не вдалося затвердити мовчки і швидко, у червні відбулися широкі громадські консультації щодо вразливих моментів стандарту, четвертий варіант стандарту допрацьовано його авторами, й українська та зарубіжна літератури чітко зазначені в тексті стандарту як важливі складники мовно-літературної галузі. Отже, всі начебто зрозуміли, що оновлення шкільної мовно-літературної освіти потребує виваженого підходу, без руйнування власної національної культури, зі збереженням потенціалу художньої літератури, що має стратегічне значення для формування світогляду, моралі, ціннісних орієнтацій громадянина України, патріота і людини.

Ми знаємо, що у чинній програмі з української літератури наголошується: «Загальновизнано, що українська література у світовому контексті є свідченням високого духовного та цивілізаційного розвитку українського народу, невід'ємним складником його національної культури. Як мистецтво слова вона є носієм потужного заряду духовної енергії, здатна передавати загальнолюдській національні цінності від покоління до покоління... Українська література також є потужним носієм ідентичності нації, її генетичного коду, тому в національному самоусвідомленні, самозбереженні її роль незаперечна й важлива. Виховання свідомого українця повинно базуватися на історичних і культурних знаннях, традиціях, на переосмисленні сучасного досвіду на основі загальнолюдських цінностей». Тож знівелювати значення українськоцентричних предметів, понять, орієнтирів у надскладний для України час неприпустимо.

Далі – на стор. 24

Упорядкування та розширення вчителем історії власного інструментарія для організації дистанційного навчання учнів

Коли з весни цього року у школах почали використовувати дистанційні освітні технології, більшість українських освітян не знали, які інструменти використовувати для навчання, як готуватися до таких уроків, як перевіряти знання учнів тощо? У цьому випадку стрижнем педагогічного, технологічного та методичного забезпечення організації навчання став пошук учителем віртуального середовища (мережева сукупність електронних ресурсів і засобів комунікації), яке було б призначене для дистанційної взаємодії з учнями. Тобто, такого, де б кожний учасник освітнього процесу в зазначеному середовищі мав би можливість створити власний кабінет і свій віртуальний простір, призначений для персонального та командного навчання, з конкретним рядом освітніх можливостей: навчатись, виконувати завдання, комунікувати з учителем, перевіряти завдання, консультуватись, повідомляти про успіхи, коригувати вивчене і таке інше.

Що обирали значна частина учителів і які можливості були у вчителя історії?

Найперший вибір учителів – прості і знайомі форми роботи через електронну пошту та створення груп/спільнот у Viber, рідше у Telegram.

Viber – безкоштовний додаток-мессенджер, який дозволяє відправляти повідомлення, здійснювати відео і голосові дзвінки через інтернет, здійснювати дзвінки між користувачами, а також у Viber є можливість передачі зображень, відео та аудіоповідомлень, документів і файлів, щоб учням можна було виконувати класні чи домашні завдання та передплати їх для оцінювання.

Такий застосований вид роботи, як «Спільнота» – новий формат групових чатів в Viber. Він допомагає зібрати в групі необмежену кількість учасників і дає додаткові можливості для адміністрування і спілкування. І цей варіант став більш цікавим для вибору учителів.

Інша функція Viber «Групові дзвінки», яку учителі обирали рідше, дає змогу збільшити кількість учасників групових аудіодзвінків до 20 осіб одночасно: можна почати голосове

Сьогодні світ вступив в епоху глибоких системних змін і перетворень. Той загальний світовий порядок, що існував кілька століть поспіль, руйнується і на його місце приходить новий. Це окреслює низку проблем у багатьох сферах суспільного життя, зокрема – у здобутті освітньої інформації.

Сучасні трансформації та перетворення вимагають від кожного вчителя зосередитись на ефективних інструментах і засобах накопичення та зберігання, пошуку, видобування і використання знань в усіх напрямках шкільної освіти. Принципово важливим стає вивчення змісту освітніх програм у взаємозв'язку з дистанційним навчанням, яке раніше існувало більше на папері, ніж у практиці вчителя.

спілкування всередині вже існуючої групи з листування, а потім підключити до бесіди нових учасників. Також під час розмови можна пересилати документи, зображення і відео. Ну, і настанок, – це можливість поспілкуватись із батьками та проконсультувати їх щодо теми уроку і його завдань.

Поради: Щоб ефективніше виконувати дистанційні завдання, можна встановити комп’ютерну/мобільну версію Viber і користуватися нею.

Telegram – багатоплатформовий месенджер, що дозволяє обмінюватися повідомленнями і медіафайлами багатьох форматів, Telegram не обмежує розмір повідомлень і вкладень.

Telegram-месенджер має програмне забезпечення для смартфонів, планшетів і ПК, яке дозволяє обмінюватися текстовими повідомленнями, графічними та відеофайлами, а також безкоштовно телефонувати іншим користувачам програми. Є можливість організовувати мультичати до 200 учасників. Архів чатів у Telegram дає змогу приховувати («архівувати») будь-які чати в одніменному розділі. Заархівований чат автоматично зархівовується, коли в нього приходить повідомлення зі сповіщенням.

Така важлива опція Telegram як «Збережене» дає можливість користувачеві «чатитися» із самим собою, опція призначена для зберігання користувачем окремих повідомлень, наприклад, «Опитування», в якому можна створити простенькі тести/опитування, а потім при потребі їх надіслати учням.

У Telegram можна прикріплювати повідомлення та форматувати його текст.

У своїх функціях Telegram дуже схожий із Viber.

Поради: Щоб ефективніше виконувати дистанційні завдання можна встановити комп’ютерну/мобільну версію Telegram і користуватися нею.

Найуживанішою вчителями історії на період вимушеної дистанційного навчання стала платформа **Google Classroom** із відеочатом Meet.

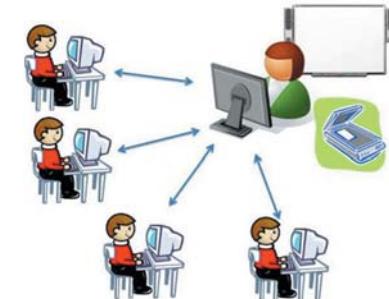

Google Classroom – це безкоштовний веб-сервіс, створений Google для навчальних закладів з метою прискорення процесу поширення файлів між учителями та здобувачами освіти, він ідеально підходить для дистанційного навчання і дає можливості бути у визначений час на прямому (онлайн) та віддаленому (офлайн) зв’язку.

Google Classroom об’єднує в собі **Google Диск (Google Drive)** – сховище, що дозволяє користувачам зберігати свої напрацювання у «хмарі» (місце для повсюдного та зручного доступу за наявності інтернету) і ділитися ними з іншими учасниками освітнього процесу, водночас, він допомагає вчителеві та учням створювати та обмінюватись завданнями.

Google Drive включає в себе можливості працювати з Google-документами, Google-таблицями та Google-презентаціями, а також дозволяє спільно редактувати документи, електронні таблиці, презентації, макети, тест-форми та багато чого іншого.

Для активного спілкування з учнями Google Classroom (Клас) об’єднаний із Gmail (електронною поштою), що дає можливості вчителеві у потрібний час зробити учням поштову розсилку із різною

роботи на смартфонах, планшетах та інших мобільних пристроях.

Google Meet чи Zoom?

У період переходу на дистанційне навчання із застосуванням електронних технологій дуже важливо, як для освітнього закладу, так і для кожного вчителя, мати зручний інструментарій, що дозволяє організовувати проведення занять в режимі онлайн або в синхронному режимі.

Повною мірою повноцінний перехід на дистанційне навчання дозволяє організовувати такий сервіс, як **Google Meet**.

Google Meet входить у набір інструментів для освіти, що надається за програмою Google і дозволяє організовувати відеочати з можливістю трансляції робочого столу вчителя чи учня, здійснювати пояснення програмного матеріалу, редагувати історичні документи, бачити зображення учасників навчання, тобто, спілкуватись наживо тощо. При цьому достатньо браузера або програми на мобільній платформі чи планшеті.

Завдяки швидкому та зручному інтерфейсу й розумному керуванню учасниками відеочату, вчитель може легко запросити на відеодзвінок інших потрібних для уроку людей, поспілкуватися з ними та обговорити проблемні питання уроку.

За допомогою Google Meet можна почати відеодзвінок і запросити до нього окремих учнів, які потребують індивідуальної допомоги та коментарів.

Безкоштовна версія Google Meet має потужні технічні можливості і дозволяє створювати відеоконференції (живі обговорення проблем уроку чи дискусії) до 100 учасників, тривалістю до 60 хвилин (а до 1 вересня – без обмеження за часом). Зустрічі у Google Meet можуть відбуватися на будь-яких пристроях, запрошенні гості можуть приєднатися до онлайн-відеоконференції як з комп’ютера, так і з мобільного пристроя через додаток Google Meet. При цьому, доступні різні варіанти розкладки вікон.

Існує також і мобільний додаток Google Classroom, тобто, таке програмне забезпечення, яке призначено для

Вікторина до Дня Незалежності України

День Незалежності України – визначна дата, що навічно увійшла в історію нашої держави, золотою сторінкою її біографії, започаткувала нову епоху в житті українського народу, законодавчо закріпила його вікові, демократичні прагнення до національного відродження, духовної свободи, економічного зростання, культурного піднесення.

Перші кроки Незалежності стали випробуванням для всіх українців – тестуванням на зрілість, терпіння, толерантність. Упевнена в тому, що український народ в змозі поліпшити життя у своїй Батьківщині. Від щирого серця й від усієї душі зичу землякам, рідним, друзям і колегам здоров'я, щастя, добра, достатку, миру, щедрої долі, сили і наслаги в усіх ваших справах і нехай мрія про країну майбутнє окриє вас на нові звершення, на нові добри починання, в ім'я соборної незалежної демократичної процвітаючої України, надійної запоруки добробуту й щасливого життя її народу. Будьмо!!!

Напередодні Дня Незалежності пропоную онлайн-вікторину, яка допоможе згадати знакові історичні події. Для того, щоб правильно виконати завдання вікторини, необхідно уважно прочитати 4 твердження на кожне з 10 запитань і відмітити 1 правильне.

1. День Незалежності України:

- а) професійне свято; б) народне свято; в) державне свято; г) родинне свято.

2. Незалежність держави має декілька складових, одна з них:

- а) розвинений туризм; б) політичну самостійність; в) відсутність дипломатичних стосунків; г) непідпорядкованість міжнародному праву.

3. День Незалежності України ми святкуємо:

- а) 23 серпня; б) 16 липня; в) 24 серпня; г) 17 вересня.

4. Головний документ, на підставі якого сьогодні ми відзначаємо День Незалежності України:

- а) Наказ Міністерства освіти і науки України;
- б) Постанова Верховної Ради Української РСР «Про День проголошення Незалежності України»;
- в) Декларація про державний суверенітет України;
- г) Акт проголошення Незалежності України, ухвалений Верховною Радою УРСР.

5. Скільки держав визнали Незалежність України:

- а) 122; б) 174; в) 189; г) 159.

6. Яку річницю Дня Незалежності Україна святкує цього року?

- а) 25; б) 23; в) 29; г) 30.

7. Які святкові заходи в різні роки у День Незалежності відбувались в Україні:

- а) ланцюг єдності; б) марш захисників України; в) фарбування парканів та будівель у кольори українського прапору; г) прибирання території представниками державної та місцевої влади.

8. На честь якого державного символу Уряд започаткував свято напередодні Дня Незалежності України:

- а) булава; б) прапор; в) герб міста Києва; г) Пересопницьке Євангеліє.

9. Який саме державний Герб України ми використовуємо зараз:

- а) Великий; б) Малий; в) Середній; г) Звичайний.

10. Автори Гімну України:

- а) С. Ковалевський, М. Вербицький; б) В. Миргородський, П. Чубинський; в) П. Чубинський, М. Вербицький; г) С. Ковалевський, П. Чубинський.

11. Перший рядок офіційного Гімну України звучить:

- а) Ще не вмерла України ні слава, ні воля;
- б) Ще невмерли в Україні ні слава, ні воля;
- в) Слава рідному народу, Україні слава;
- г) Процвітає Україна, її слава й воля.

Оксана САЛЬНИКОВА, завідувач національно-патріотичного відділу Центру позашкільної освіти Дніпропетровської обласної ради

Підсумковий військово-патріотичний НАМЕТОВИЙ ТАБІР

П'ятиденний підсумковий наметовий табір, куреня «Імені козака Барабана», завершено. Юні джсури отримали нові знання, підтвердили своє вміння та зарядилися духом національно-патріотичного виховання. Поставлені завдання виконані, мета досягнута. Висловлюється подяка всім, хто взяв участь у підготовці та проведенні заходу... В такому руслі я мав би написати звіт про табір, що проходив на початку серпня 2020 року в мале-е-есенькому, але ду-у-у-же гордому селищі міського типу Обухівка.

Проте чомусь мені не хочеться підсумовувати в такому стилі. Тому напишу так, як я відчуваю – присмак який залишився, поки ще тепла вата на «Наший галівині».

Слова вдячності хочу висловити тим людям, хто повірив мені: насамперед батькам моїх вихованців, які відчувають, що їхні діти в безпеці за своїх дітлахів, під час проведення моїх таборів.

Батькам, з якими у нас спільні орієнтири у вихованні нашого майбутнього. Батькам, які завжди поруч зі своїми юними джурами.

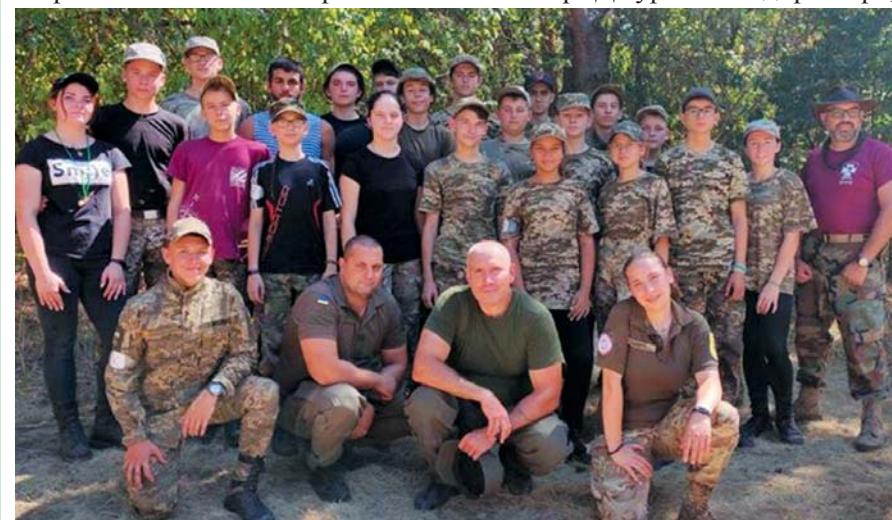
Я вдячний директору нашого навчального закладу (КЗ «Обухівська загальноосвітня школа № 1 І-ІІІ ступенів») Вірі Джур, яка завжди тримає «руку на пульсі» також і у впровадженні національно-патріотичної програми. Яка підтримує скаутсько-джуровський рух у нашому закладі. Яка зробила все, щоб табір відбувся.

Я вдячний своєму другу Сергієві Арутюняну, який запропонував використати продукцію ТОВ «Пирятинський делікатес» для забезпечення продуктами харчування дітей у таборі. Вдячний адміністрації цього заводу, яка «відпустила» свою продукцію вартістю понад 15000 гривень без оплати, а

тільки під мос чесне слово. Вдячний заступнику голови селищної ради смт Обухівки Анатолію Плехому та головному бухгалтерові Тетяні Антоненко, які знайшли можливість виділити кошти для оплати харчових наборів.

Завдяки зусиллям начальника з питань фізичної підготовки та спорту Центрального територіального управління Національної гвардії України, підполковника Івана Колесника та заступника селищного голови смт Обухівки Миколи Семка, під час табору до нас завітали інструктори НГ України Віктор Кривич та Ілля Штиков. Отримав позитивні враження

вчителю Анатолію Семененку за «перевірки», які вони, в межах законодавства, влаштовували під час проведення наметового табору, навіть у свої вихідні дні. Розумію їхню відповідальність за життя дітей та безпеку заходу.

Дякую патрону куреня «ім. козака Барабана» Євгену Гарнаєву за приїзд до нас. Морська піхота України отримала дійсно фахівця з великою букви. Заняття з «радіоспілкування» і поведінки в радіо-ефірі завжди цікаві та практичні.

Також вдячний віцепрезиденту федерації «Спас-Штурм» Геннадію Полякову за найкращу руханку козацької спільноти «9 сил» – діти в захваті від неї. Відтепер така руханка буде проводитися в усіх таборах нашого куреня.

Окрім подяка волонтерці Ганні Бікетовій, наука якої зі стрільби та рятування в «одному флаконі» звортлива.

Великі спасібі за науку директору Комунального комплексного позашкільного навчального закладу «Міський дитячо-юнацький центр «Бригантина» м. Дніпра Олександру Шураєву, – його туристична смуга перешкод ще тривалий час буде відчуватися в м'язах.

Дякую таборовій старшині за дисципліну та креатив, з ними табір був сучасний, без «шароварщини».

Дякую моїй Коханій за постійну підтримку, я знаю: мій тил надійно захищений.

Спасібі моїм джурам за витримку, я бачив, – у якому фізичному та психологічному навантаженні вони всі перебували, але гідно витримали цей виклик. Пишаюся ними.

Майже всіх згадав, ну а якщо – ні, – вибачте. Але я знаю точно:

I вам слава, сині гори,
Кригою окуті.
I вам, лицарі велики,
Богом не забуті.
Борітесь – поборете,
Вам Бог помогає!
За вас правда, за вас слава
I воля святая!

Володимир ГАРІН,
керівник військово-патріотичного гуртка «Джура»
Дніпровського району, вчитель
предмета «Захист України»
СЗШ № 1, смт Обухівка

